

KURUMLAR-ARASI KORUMA İHTİYAÇ ANALİZİ

ALTINCI TUR
EYLÜL 2022

Teşekkür Bölümü

Koruma Çalışma Grubu, katkı ve desteklerinden ötürü aşağıdaki **Sektör Ortaklarına** ve UNHCR liderliğinde yürütülen Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi çalışmasına teşekkürlerini sunar:

ARSA, CARE, Concern, DRC, Dünya Evimiz, El-Bir, GOAL, Gökkuşuğu Derneği, Himaye, HRDF, IBC, IDA, IOM, Malatya Şam Derneği, SENED, SEVKAR, SGDD-ASAM, SGYD, STL, UGDD, WALD, WHH.

İLETİŞİM BİLGİLERİMİZ:

Lara Özügergin

3RP Ulusal Koruma Sektörü Koordinatörü

Kurumlar-Arası Koordinasyon Birimi, UNHCR Ankara

E-posta: ozugergi@unhcr.org

Levent Ekşi

Kıdemli Bilgi Yönetimi Müdür Yardımcısı

Bilgi Yönetimi Birimi, UNHCR Ankara

E-posta: eksi@unhcr.org

İçindekiler

Yönetici Özeti.....	3
Gerekçe ve Hedefler	6
Katılımcı Profilleri ve Demografik Bilgi.....	7
Kayıt Durumu	10
Belgelendirmeye Erişim	10
Hizmetlere Erişim.....	14
Sağlık Hizmetlerine Erişim	16
Resmi ve Halk Eğitime Katılım	17
İş, Gelir ve Sosyal Yardımlar.....	20
<i>İş</i>	20
<i>Gelir ve Sosyal Yardımlar</i>	21
Temel İhtiyaçlara Erişim ve Hayatta Kalma Stratejileri	22
Koruma ve Toplum Seviyesinde Endişeler	23
<i>Koruma Riskleri</i>	23
<i>Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek</i>	26
<i>Hukuki Desteğe ve Adli Yardıma Erişim</i>	27
<i>Kamu Güvenliği ve Güvencesi</i>	28
Güvenli ve Onurlu Barınmaya Erişim	29
Sonuçlar ve Öneriler	31
Sonraki Adımlar	34
Ek	35

Yönetici Özeti

UNHCR liderliğinde yürütülen koruma sektörü kurumlar-arası ihtiyaç değerlendirmesinin altıncı turu, 1.168 kişiden oluşan örneklem büyüklüğüyle (hane düzeyinde toplam 5.588 kişiyi temsilen), 22 sektör ortağı (toplum temelli kuruluşlar dahil olmak üzere) aracılığıyla Eylül 2022'de gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya dahil olan mülteci katılımcılarının büyük bir çoğunluğunu Suriyeliler oluşturmakta ve bunu Afganistan, Irak, İran ve diğer ülkelerin vatandaşları izlemektedir.

Bu karşılaştırmalı analiz, mülteci ihtiyaçlarına ve özellikle kötüleşen sosyoekonomik koşulların mülteci toplulukları üzerindeki etkisine ilişkin genel bakış sunmayı amaçlamaktadır. Analiz, koruma ve toplum seviyesinde endişeler dahil olmak üzere bilgiye erişim; hizmetlere erişim (sağlık ve eğitim dahil); iş ve gelir; temel ihtiyaçlara erişim ve benimsenen hayatta kalma stratejileri gibi çeşitli tematik alanlarla ilgili olarak Türkiye genelindeki koruma durumunun anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu Turda, sektör ortaklarıyla istişare edilerek, mülteci toplulukları içerisinde engellilik yaygınlığı, belgelendirmeye erişim, güvenlik ve güvence algısı, ve güvenli ve onurlu barınmaya erişim hakkında ek sorular dahil edilmiştir. Analiz, hak ve hizmetlere erişimde tespit edilen engelleri ve zorlukları azaltmak ve ortadan kaldırmak üzere çeşitli önlemler ve müdahaleler ortaya koymaktadır.

Bu turda edinilen ana bulgular aşağıda belirtilmiştir:

- Ankete katılanların sadece %15'i akıcı bir şekilde Türkçe konuşabildiğini belirtmiştir. Katılanların yaklaşık %60'ı resmi dil sertifikasına sahiptir. Türkçe'yi en akıcı oranda İranlılar, en düşük oranda ise Afganlar ve Suriyeliler konuşabilmektedir.
- Ankete katılanların %16'sının olası bir engeli olduğu tespit edilmiştir. Bunların çoğunluğu erkek ve Suriye uyrukludur. Engelli olabileceği tespit edilen katılımcılardan %55'inin Türkiye'de geçerli bir engelli raporu olmadığı tespit edilmiştir.
- Ankete katılanların yaklaşık yarısı, Türkiye'deki haklar ve hizmetler hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünürken, Afganlar bilgiye daha az eriştiklerini düşünmektedirler. Gruplar arasındaki temel bilgi ihtiyaçları arasında üçüncü ülkeye yerleştirme, mali/maddi yardım ve bu ihtiyaç analizi çalışması yürütülmeye başladığından beri ilk defa Türkiye'deki Türkçe dil kursları yer almaktadır. Bireysel olarak yüz yüze danışmanlık hizmeti almaya ilgi artmaktadır.
- Hizmetlere erişmeye çalışan katılımcıların (%93) %56'sı erişebildiklerini, %44'ü ise erişemediklerini belirtmiştir. Bu durum, hizmetlere erişmeye çalışan katılımcıların (%95) %74'ünün erişebildiği ve %26'sının erişemediği beşinci tura kıyasla erişim engellerinde bir artışı temsil etmektedir. Uyruk grupları arasında, İranlılar ve Afganların hizmetlere erişimde en çok zorluk yaşayan gruplar olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılması en zor hizmetler arasında İl Göç İdaresi Müdürlükleri (İGİM) tarafından sunulan hizmetler, SUY/ŞEY, ve ilk defa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları yer almaktadır. Ana engellerin artık doğrudan COVID-19 kısıtlamalarıyla ilgili olmadığı tespit edilmiştir.
- Katılımcıların %90'ı sağlık hizmetlerine erişmeye çalışmış olup, %65'i hizmetlere erişebildiklerini iletmiştir (%35'i erişememektedir). Bu durum, %88'inin sağlık hizmetlerine erişmeye çalıştığı, %80'inin erişebildiği ve %20'sinin zorluklarla

karşılaştığı beşinci tura kıyasla engellerde bir artışı temsil etmektedir. Önceki Turlarda olduğu gibi, Suriyelilerin ve diğer uyruklardan bireylerin karşılaştığı engeller farklılık göstermektedir. Diğer uyruklar (özellikle İranlılar ve Afganlar) çoğunlukla sağlık sigortalarının devre dışı bırakılması nedeniyle zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Yarısından fazlası, sigortalarının yeniden etkinleştirilmesini tetikleyebilecek özel bir ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir. Çoğunluğu yeniden etkinleştirme talebinde bulunmak için İGİM'e başvurduğunu fakat başarılı olamadığını iletmiştir.

- Okul çağında çocukları olan hanelerin dörtte biri, çocuklarının hiçbirinin Türkiye'de okula devam etmediğini belirtmiştir (en yüksek oran Suriyeliler arasındadır). Çocukların okul dışı kalmasına neden olan faktörler, kötüleşen sosyo-ekonomik koşullar ve akran zorbalığı ile yakından ilişkilidir. Her iki durum okullara devam etmekte olan çocukların karşılaştıkları zorluklar bağlamında da bahsedilmiştir.
- Önceki turlarda olduğu gibi, değerlendirme hane düzeyindeki tüm çocukların %5'inin çocuk işçi olduğunu tespit etmiştir. Çalıştığı tespit edilen çocukların çoğu kentlerde yaşamakta olup, hane sorumlusu erkek olan evlerde ikamet etmektedir. Yine çoğunluğunun 15-17 yaş aralığında ve Suriye kökenli olduğu gözlemlenmektedir.
- Katılımcıların çoğu kayıt dışı çalışmaktayken, üçte biri de işsiz durumdadır. Kayıt dışı çalışma oranlarının Suriyeliler arasında, işsizliğin ise kadınlar ve Iraklılar için daha yaygın olduğu görülmektedir. Çalışan bireylerin yaklaşık yarısı kısa süreli/düzensiz işlerde çalıştıklarından bahsetmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı (%58) Türkiye'de kendileri için güvenli istihdam fırsatlarının bulunmadığını düşünmekteyken, bazıları (%40) iş yerinde kendilerini güvende hissetmediklerini de belirtmişlerdir. İş yerinde güvensiz hissetme oranı, kısa süreli/düzensiz işlerde en çok çalışan grup olan İranlılar ve Afganlarda daha yüksektir.
- Katılımcıların üçte birinden fazlası işyerinde cinsel taciz ve sömürünün çalışan mülteciler için endişe kaynağı olduğunu ve mültecilerin Türkiye'deki mevcut destek mekanizmalarından haberdar olmadığını düşünmektedir.
- Temel üç gelir kaynağı iş, insani yardım ve döviz havalelerdir. Katılımcıların %50'si yardım aldığını (çoğunlukla nakit şeklinde) belirtirken, yalnızca %4'ü aldıkları yardımın ihtiyaçlarını karşıladığını iletmişlerdir.
- Hanelerin yaklaşık %90'ı aylık harcamalarını tam olarak karşılayamamaktadır. Bu nedenle, temel gıda harcamalarını ve tüketimini azaltmayı içeren hayatta kalma stratejileri benimsemişlerdir. Oranlar turlar arasında göreceli olarak yakın kalmıştır.
- Bazı koruma ve toplum seviyesinde endişeler, beşinci tura kıyasla daha yüksek seviyelerde rapor edilmiştir. Altıncı turda, katılımcıların %58'i Türk ve mülteci çocuklar ve gençler arasında akran zorbalığının arttığını (beşinci turda %41); %53'ü ev sahibi topluluk üyeleriyle çatışmanın/gerginliğin arttığını (beşinci turda %32); %41'i kendi topluluklarında hane içi şiddetin arttığını (beşinci turda %29) belirtmiştir. %39'u hane halkı üyeleri arasında artan çatışmadan bahsederken (beşinci turda %36); %33'ü kendi topluluklarında artan çocukevlilikleriyle ilgili gözlemlerini iletmişlerdir (beşinci turda %13). Ayrıca, %28'i kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet/istismarda bir artış olduğunu ifade etmiştir (beşinci turda %16). Koruma endişelerinin çoğu, İranlılar ve Güneydoğu'da daha yüksek seviyelerde rapor edilmiştir.

- Katılımcıların neredeyse yarısı, cinsel şiddet ve/veya cinsel saldırı olaylarının güvenli şekilde bildirilmesinin mümkün olduğunu düşünmektedir (%44). Katılımcıların %47'si, cinsel şiddet ve/veya cinsel saldırı olaylarına maruz kalan bireylerin olayı ilgili makamlara bildireceğini düşünmektedir. Ek olarak, %43'ü, maruz kalan bireyin çok sektörlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) hizmetlerine güvenli şekilde erişebileceğine inanmaktadır.
- Birçok katılımcı, kendilerinin/ailelerinin Türkiye'deki geleceğinin belirsizliği ve masrafları karşılayamamaktan ötürü stres düzeylerinin arttığını bildirmeye devam etmiştir.
- Ankete katılanların üçte biri hukuki desteğe (danışmanlık, adli yardıma yönlendirme vb. dahil) ihtiyaç duydukları bir durumla karşılaştıklarını ancak bunların %26'sı desteğe erişemediklerini belirtmiştir. Bu alandaki karşılanmamış ihtiyaçlar beşinci turdan bu yana azalmış olsa da, özellikle Iraklılar için erişim engelleri hala devam etmektedir (%43'ü ihtiyaç duymasına rağmen desteğe erişememiştir).
- Gruplar arasında, katılımcıların %65'i Türkiye'de belgeleri nasıl elde edeceklerine dair bilgileri olduğunu bildirmiştir. Belgeleri nasıl alacağına yönelik yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünen katılımcıların (%35) %32'si belge (öncelikle doğum ve evlilik cüzdanı) almaları gerektiğini belirtmiştir. Kadınlar, Afganlar ve Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz bölgesinde ikamet eden bireyler konu hakkında daha az bilgiye sahiptir. En fazla belge ihtiyacının İranlılar ve Suriyeliler arasında ve Güneydoğu olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısı, medeni durumlarına ilişkin belgelerinin kendi ülkelerinde geçerli olacağına inanmaktadır.
- Barınma durumuna istinaden çoğunluk (%95) kiralık evde ikamet etmekte olup, %70'i sözleşmesi olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların çoğu, evlerinin kendilerini hava koşullarından yeterince koruduğunu ve temel ihtiyaçlarını karşıladığını düşünmektedir. Yaklaşık üçte biri evlerini kendi aileleri dışında bir veya daha fazla aileyle paylaştığını belirtmiştir. Yine de çoğu (%78) evde yeterince mahremiyete sahip olduklarını iletmiştir.
- Ankete katılanların yaklaşık üçte biri kamusal alanlara çıktıklarında güvenliklerinden endişe duyduğunu, üçte biri ise toplu taşıma araçlarını kullanırken kendilerini güvende hissetmediğini belirtmişlerdir. Tüm gruplarda katılımcıların %78'i mülteci/sığınmacı olmanın ardından ırk/etnik kökenin (%25) güvenliklerini etkileyen başlıca faktör olduğunu belirtmiştir. Kendilerini en çok hangi kişisel güvenlik risklerinin endişelendirdiği sorulduğunda, %64'ü birincil risk olarak ev sahibi topluluklarla gerilimden bahsetmiştir.

Gerekçe ve Hedefler

Türkiye'deki Koruma Sektörü Çalışma Grubu, Haziran 2020'den bu yana senede iki kere olacak şekilde ortak ihtiyaç değerlendirmeleri yapmaktadır. Süreç, Türkiye'de korumaya ve insani yardım alanına ilişkin anlayışı geliştirmeyi, kanıta dayalı programlama ve daha kapsamlı müdahaleler için ihtiyaçları sistematik olarak tespit edebilecek bir mekanizma kurmayı ve gerek yerel gerek merkezi düzeyde savunuculuk çalışmalarını bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. COVID-19 pandemisi, sektöre, genel olarak erişim bakış açısıyla diğer sektörlere ve tematik alanlara (eğitim, geçim, temel ihtiyaçlar, sağlık) ilişkin sorularla ve ağırlıklı olarak korumaya yönelik uyumlu ve kurumlar-arası bir ihtiyaç analizi aracı geliştirme fırsatı sunmuştur.

Koruma ihtiyaçları değerlendirmesinin ilk beş turunun bulguları, Koruma ve diğer 3RP sektör toplantıları ve sektörler arası koordinasyon platformu (örn. Suriye Görev Gücü) dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, çoklu koordinasyon platformlarında sunulmuştur. Bulgular, Türkiye'deki ortaklar için müdahale çerçevesi sunan 2023-2025 3RP Koruma Sektörü bölümünün temelini oluşturmuştur. Ortakların ülke çapındaki koruma durumuna ilişkin genel gözlemlerine ek olarak, altıncı turdan elde edilen bulgular, sektör için 3RP 2023-2025 başvurusu kapsamındaki programlamanın kapsamı ve içeriğine ilişkin tavsiyeleri içeren bir rehber belgenin temelini de oluşturmuştur. Bulgular, ortakların proje tekliflerine dâhil edilmeye devam etmekte olup süregelen savunuculuk çalışmalarının bir parçası olarak fon sağlayıcı kuruluşlara sunulmuştur.

Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Değerlendirmesinin Altıncı Turu

Çalışmanın altıncı turunun hazırlanmasında Koruma sektörü ortaklarıyla iş birliği içinde geliştirilen ortak koruma ihtiyaçları değerlendirme anketi, bağlamdaki değişiklikleri yansıtacak şekilde revize edilmiştir.

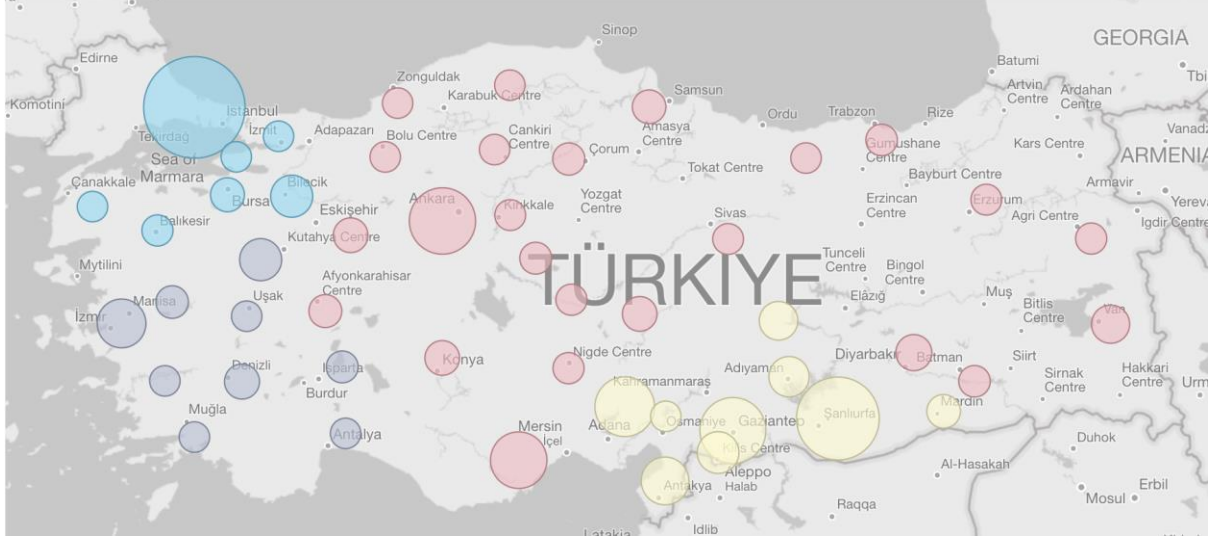
Anketteki sorgu alanları arasında demografik bilgiler (engellilik durumu, eğitim ve Türkçe dil seviyeleri ile ilgili ayrıntılar da dâhil), koruma ve topluluk düzeyindeki endişeler, kayda erişim, bilgiye erişim, hizmetlere erişim (sağlık ve eğitim dahil), iş ve gelir, temel ihtiyaçlara ve hayatta kalma stratejilerine erişim yer almaktadır. Altıncı turda, sektör ortaklarıyla istişare edilerek, engelliliğin yaygınlığı, belgelendirmeye erişim, güvence ve güvenliğe erişim, güvenli ve onurlu barınmaya erişim hakkında ek sorular da dahil edilmiştir. Anket sorularına, bu [bağlantı](#) aracılığıyla ulaşılabilir.

Metodoloji, örneklem ve coğrafi dağılım etrafındaki süreç, belirli bir süre boyunca bulguların karşılaştırılabilirliğini sağlamak adına birden beşe kadar olan turlara benzer tutulmuştur. Süreç hakkında daha fazla bilgi için lütfen Ek I'e bakınız. Altıncı tur için veriler, telefon görüşmeleri ve Kobo aracılığıyla 9 Ağustos – 19 Eylül 2022 tarihleri arasında toplanmıştır.

Altıncı tur kapsamında toplanan ve anonimleştirilmiş veriler [PowerBI Veri Paneli](#) aracılığı ile ulaşılabilir.

Katılımcı Profilleri ve Demografik Bilgi

Zone 1 Zone 2 Zone 3 Zone 4

Harita 1 Renkler dört bölgeyi temsil ederken, dairelerin boyutu her bir lokasyon için görüşülen bireylerin yoğunluğunu temsil etmektedir.

Altıncı turda sektör ortakları, bilgilendirilmiş rızaları alınan **toplam 1.168 kişiyle telefon görüşmeleri** gerçekleştirmiştir. Bu, hane düzeyinde toplam 5.588 kişiyi temsil etmektedir.

Önceki turlarda olduğu gibi¹, görüşülen kişilerin sayısı her bölgede yaşayan toplam mülteci nüfusuyla orantılı bir biçimde hesaplanmıştır. Altıncı turda en fazla görüşme Güneydoğu'da (483), ardından Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz (314), Marmara (254) ve Ege bölgelerinde (117) yapılmıştır.

Değerlendirme, farklı milliyet gruplarının değişen ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Önceki turlarda olduğu gibi **örneklem Suriye dışındaki uyruklardan bireyleri de içermektedir**. Altıncı tur için coğrafi bölgelere göre uyruk dağılımı aşağıdaki gibidir:

Coğrafi Bölge	Suriye	Afganistan	Irak	İran	Diğer
Güneydoğu	404	23	23	22	11
Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz	104	103	68	30	9
Marmara	166	36	10	22	20
Ege	49	25	18	18	7
Toplam	723	187	119	92	47

¹ İlk Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da 441, Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz'de 295, Marmara'da 221 ve Ege bölgesinde 63'tür.

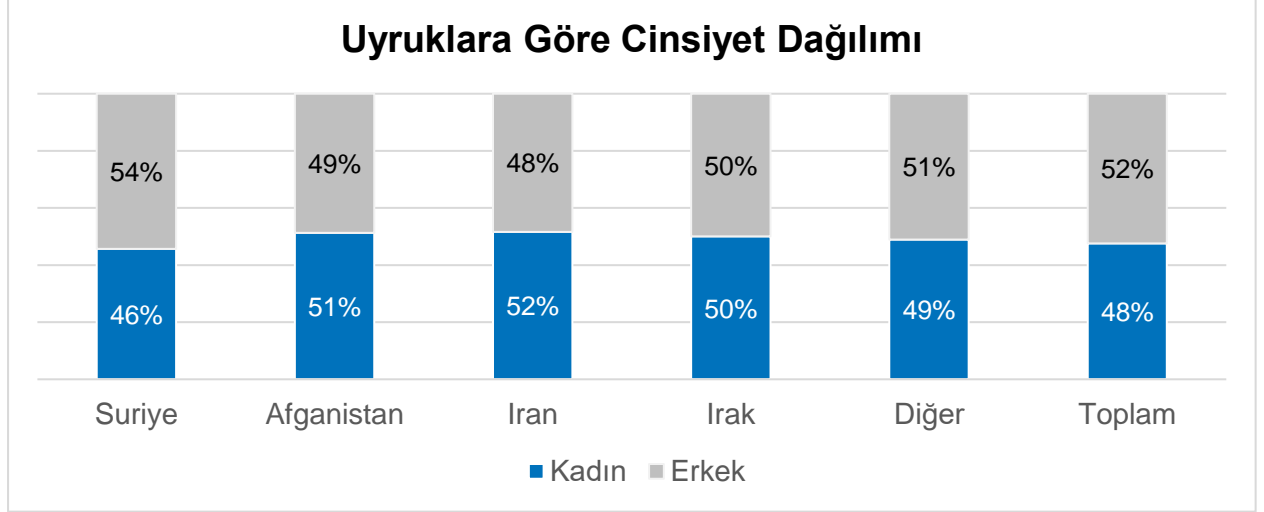
İkinci Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da 481, Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz'de 299, Marmara'da 218 ve Ege bölgesinde 57'dir.

Üçüncü Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da 514, Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz'de 343, Marmara'da 241 ve Ege bölgesinde 75'dir.

Dördü Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da 506, Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz'de 397, Marmara'da 234 ve Ege bölgesinde 84'dür.

Beşinci Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da 421, Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz'de 295, Marmara'da 221 ve Ege bölgesinde 63'dür.

Önceki turlarda olduğu gibi, ankete yanıt verenlerin cinsiyet dağılımı, katkıda bulunan ortakların elinde bulunan vakalar temelinde tespit edilmiştir. **Ankete katılanların %53'ü kadın, %47'si erkektir.** Yalnızca 3 kişi kendisini ikili toplumsal cinsiyet sınıflandırmasının dışında tanımlamıştır. Uyruklara göre katılımcıların cinsiyet dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Görüşülen hanelerin **%78'inin sorumlusu erkek**, %22'sinin sorumlusu kadındır. Hanelerin yaş ve toplumsal cinsiyet dağılımına ilişkin ayrıntılar aşağıda mevcuttur:

Toplumsal Cinsiyet/Yaş	0-5	6-17	18-65	65+	Toplam
Kadın	479	1,013	1,402	47	2,941
Erkek	458	908	1,236	39	2,641
İkili Toplumsal Cinsiyet Sınıflandırmasının Dışında	-	-	6	-	6
Toplam	937	1,921	2,644	86	5,588

Katılımcıların %69'u kentsel alanlarda, %30'u ise kırsal alanlarda ikamet etmektedir. Beşinci turda, ankete katılanların %88'i kentsel alanlarda ve %12'si kırsalda ikamet etmekte olduğunu iletmişlerdir. Katılımcıların yerleşim yerlerindeki değişim, mevsimlik işler için kentsel alanlardan kırsal alanlara geçici olarak taşınmasıyla ilgili olabilir. Diğer etkili olan faktörler, ankete katılanların kentsel ve kırsal alanların nelerden oluşabileceğine ilişkin algılarından ötürü gerçekleşmiş olabilir. Kentsel ve kırsal katılımcılar için örneklemin her ikisi de ilgili grupları temsil etmektedir. Sadece 14 kişinin mobil olduğu tespit edilirken, 2 kişinin Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) olduğu tespit edilmiştir. Örneklemin büyüklüğü temsili analize izin vermediğinden, değerlendirme, mobil topluluklar ve GBM'lerdeki bireyler için haklara ve hizmetlere erişimdeki farklılıkları incelemeyecektir.

Örneklem hazırlama ve veri toplama sırasında katılımcıların **%80'i ortakların veritabanlarında özel ihtiyaç sahipleri olarak kaydedilmiştir²**.

3RP Engelli Dahiliyeti Görev Gücü ile yapılan görüşmede, Türkiye'deki mülteci topluluklarında engelliliğin yaygınlığına ilişkin verileri toplamak ve ihtiyaçlarını daha iyi belirlemek için bu tura, Engelliliğe Dair Washington Grubu Soruları (kısa) seti dahil edildi. Washington Grubu Soruları, bireylerin görme, yürüme/merdiven çıkma, hatırlama/konsantre olma, işitme, iletişim kurma ve kişisel bakım konusunda herhangi bir zorluk yaşayıp yaşamadıklarını araştırmaktadır. Katılımcılardan sadece kendi adlarına yanıt vermeleri beklenmiştir. Kısa Washington Grup Soruları setinin standart analizi, dahil edilen altı sorudan en az birine "Evet - çok zorluk çekiyorum" veya "Hiç yapamıyorum" yanıtları veren birinin engeli olan bir birey olabileceği yönündedir. Buna göre, görüşülen **tüm bireylerin %16'sına tekabül eden 187 kişinin olası bir engelli birey olduğu belirlenmiştir³**. Bunların %57'si erkek ve çoğu Suriyeli'dir (%62). Değerlendirme, engellilik türüne ilişkin ayrıntıları derinlemesine incelemese de, bulgular bu bireylerin çoğunun yürüme/merdiven çıkma ve görmeye ilişkin zorluklar yaşadığını göstermektedir.

Muhtemel engelli bir birey olduğu tespit edilen katılımcıların **%55'i Türkiye'den alınmış bir engellilik raporu olmadığını belirtmiştir**. Bu kişilerin üçte biri (%29) rapor almaya çalışmamış olup, bazıları almaya çalıştığı halde ulaşamamış (%17), diğerleri geçmişte geçerli olan fakat süresi geçmiş olan bir rapora sahip olduklarını iletmişlerdir (%9). Engelli raporuna erişememenin başlıca nedenleri arasında raporun gerekli olduğunu bilmeme (%21), aktif bir sağlık sigortasının olmaması (15%), nasıl/nereden alınacağını bilmeme (%13) ve kayıt olmaması (%11) tespit edilmiştir. Bu raporlara erişime engel olarak sağlık sigortasının aktif olmaması durumu İranlılar (%50) ve Afganlar (%46) için diğer gruplara kıyasla daha yüksektir. Ayrıca, maddi engeller tüm gruplar için %11 oranında bir engel olarak tespit edilmişken, Iraklılar için bu oran %30'a çıkmaktadır.

Katılımcılar arasında, en yüksek eğitim seviyesinin ilköğretim (%35), ardından ortaöğretim (%24) ve lisans derecesi (%18) olduğu bildirilmiştir. Tüm katılımcıların %6'sı herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmamalarına rağmen okuma yazma bildiklerini iletmişlerdir. Bu oran Afganlar arasında daha yüksektir (%21).

Genel olarak Türkçe dil becerisi düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni **katılımcıların sadece %15'inin Türkçe'de akıcı bir şekilde iletişim kurabildiklerini belirtmesidir**. Akıcı iletişim kurabilenlerin çoğu (%60) Türkiye'de C1/ileri düzey olmak üzere resmi dil sertifikaları almıştır. En düşük Türkçe konuşma becerisi seviyeleri kadınlar, Afganlar ve Suriyeliler arasında tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirme, kırsal nüfus, erkekler, Iraklılar ve Suriyelilerin resmi dil sertifikası alma olasılığının diğer gruplara nazaran (yani kentsel nüfus, kadınlar ve diğer uyruklardan bireyler) daha düşük olduğunu tespit etmiştir.

² Özel ihtiyaçları sahipleri kişilerin kapsamı ve tanımı, koruma ihtiyacı olanlar, bir koruma endişesine maruz kalma riski taşıyanlar, bireysel koruma yardımı (vb.) için sevk edilecek kişiler dahil olmak üzere geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Kimlerin bu kategorilere gireceğine dair ortak bir anlayış geliştirmek için katkıda bulunan kuruluşlarla ortak bir tanımlanmış risk kategorileri seti paylaşılmıştır.

³ DSÖ tahminlerine göre, dünya çapında 1 milyardan fazla insan (yaklaşık %15) bir tür engellilikle yaşıyor. Hareket halindeki kaç kişinin aynı zamanda engeli olan birey olduğuna ilişkin resmi istatistiklerin yokluğunda, %15'lik yaygınlık oranı göç bağlamına da uygulanmaktadır. Türkiye'deki mülteci topluluklarında engellilik yaygınlığına ilişkin bulgular, küresel istatistiklerle büyük ölçüde uyumludur.

Kayıt Durumu

Önceki turlarda olduğu gibi, görüşülen kişilerin çoğunluğu Türkiye'de Göç İdaresi Başkanlığı'na kayıtlıdır (sadece %3'ünün kayıtsız olduğu tespit edilmiştir). Katılımcıların %58'i Geçici Koruma kapsamında kayıtlı olduklarını doğrularken, %31'i Uluslararası Koruma kapsamında kayıtlı olduğunu iletmiştir (geri kalanı oturma iznine sahiptir). Ankete katılanların çoğunun (%92) kayıtlı oldukları ilde ikamet ettikleri belirlenmiştir, ancak değerlendirmenin iller içindeki hareketliliği sorgulamadığının altı çizilmelidir.

Kayıtlı Suriyelilerin %83'ü geçici koruma statü sahibi, %16'sı da geçici koruma kayıt belgesi sahibidir. %1'lik kısım, kayıt/adres güncellemesi yapılmaması ve V-87 kodu nedeniyle kaydı dondurulanları içermektedir.

Uluslararası Koruma kapsamında kayıtlı olanların statü dağılımı, şartlı mülteci statüsü verilen kişileri (%44), Uluslararası Koruma mülakatlarını bekleyenleri (%31) ve mülakatlar sonrasında karar bekleyenleri (%15) içermektedir. Veri toplama sırasında, adreslerini kaydetmeme/güncellememe nedeniyle kaydı devre dışı bırakılan herhangi bir kişi tespit edilmemiştir.

Uyruk grupları arasındaki uluslararası koruma statülerindeki büyük farklılıklar açısından, bulgular, beklemede olan mülakatlar için en yüksek oranların Afganlarda (%46), en yüksek şartlı mülteci statüsü oranlarının da Iraklılarda (%61) olduğunu göstermektedir. İranlılar en yüksek ret oranlarına (%23) ve olumsuz kararlara itiraz etme oranına sahiptir (%19).

İl Göç İdaresi Müdürlüklerine (İGİM) kayıtlı olmadıklarını belirten %3'lük dilim için kayıtsız olma sebepleri arasında şehirlerin kayda kapalı olması (%36), İGİM tarafından beklemedeki kayıt nedeninin bildirilmemesi (%28), gerekli belgelerin olmaması (%14) ve diğer faktörler etkili olmuştur. Kayıt ve belge bekleyen kişilerin çoğu Suriyeli'dir.

Değerlendirme, kişilerin kayıt için İGİM'e başvurduğunu doğrulayan ancak kayda erişemeyenler için İGİM'lerin aldığı önlemleri sorgulamıştır. Buna göre, çoğu (%61) İGİM tarafından herhangi bir işlem yapılmadığını belirtirken, diğerleri (%9) sözlü olarak sevk merkezine/başka bir ile yönlendirildiğini veya belgesiz imza yükümlülüğü⁴ verildiğini (%9) belirtmiştir.

Belgelendirmeye Erişim

Koruma Sektörü ortaklarıyla istişare halinde, altıncı turdaki değerlendirmeye belgelendirmeye erişim konusunda özel bir tematik araştırma alanı dahil edilmiştir. Mültecilerin belgelendirmenin önemine dair bilgi ve farkındalık düzeyleri, nasıl ve nereden elde edileceği ve ilgili hizmet sağlayıcılara erişimde herhangi bir engelle karşılaşp karşılaşmadıkları konusundaki durumlarını daha iyi anlamak amacıyla bu tematik alan dahil edilmiştir.

⁴ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 57/A ve 110. Maddelerine göre, kayıt yaptırmak için İl Göç İdaresi Başkanlığı'na başvuran yeni gelenler, işlem sırasında düzenli aralıklarla İl Göç İdaresi Başkanlığı'na bildirimde bulunarak ve imzalarını atarak imza yükümlülüğüne uymakla yükümlüdürler. Daha fazla bilgi için lütfen bu adresi ziyaret edebilirsiniz: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/09/20220914-3.htm>

Bulgular, **belgeye erişime ilişkin genel bilgi düzeyinin, haklar ve hizmetlere ilişkin bilgilere erişimle ilgili değerlendirmenin bulgularıyla uyumlu olduğunu göstermektedir. Gruplar arasında, katılımcıların %65'i Türkiye'de belgelere nasıl erişeceklerini bildiklerini iletmişlerdir.** Afganlar (%65'inin nasıl erişeceğine dair bilgisi bulunmamaktadır), kadınlar (hane sorumlusu kadınların %41'i, kadın katılımcıların %38'i) ve Orta ve Doğu Anadolu ile Karadeniz'de ikamet eden bireylerin (%47) belgelendirmeye erişim konusunda en düşük bilgi düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların %32'si Türkiye'de belgelendirmeye erişmeleri gerektiğini belirtirken, en çok doğum belgesi (%67) ve evlilik cüzdanı (%37) almaya ihtiyaç duyduklarını iletmişlerdir. Mülteci topluluklarında belgelere olan ihtiyaç düşük gibi görünse de, genel olarak belgelere ilişkin düşük bilgi seviyeleri göz önüne alındığında, bireylerin belgelere ilişkin farkındalıkları güçlendirildiği takdirde ihtiyacın da artacağı varsayılabilir. İranlılar (%39), Suriyeliler (%37) ve Güneydoğu'da ikamet eden bireyler (%38) için belge ihtiyacının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu gruplar arasındaki temel fark, İranlıların genelden çok daha fazla boşanma belgesine ihtiyaç duyduklarını belirtmeleridir (gruplar genelinde %10'ken, İranlılar için bu oran %41'dir). Boşanma belgesi ihtiyacı da erkeklerle karşılaştırıldığında kadınlarda belirgin şekilde daha yüksektir (kadınlarda %18'e, erkeklerde %3).

Belgeye ihtiyaç duyduğunu belirten (ve elde etmeye çalışan) kişilerin %62'si ilgili hizmet sağlayıcılara erişimde engellerle karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Hizmete erişimde zorluk yaşayanlar arasında, bulgular, erişim engellerinin Suriyeliler (%43), kadınlar (kadınlarda %42, erkeklerde %34), kırsal kesimde ikamet eden bireyler (kırsaldakiler için %40, kenttekiler için %34) ve Orta ve Doğu Anadolu ve Karadeniz'de daha yaygın olduğunu göstermektedir (%41).

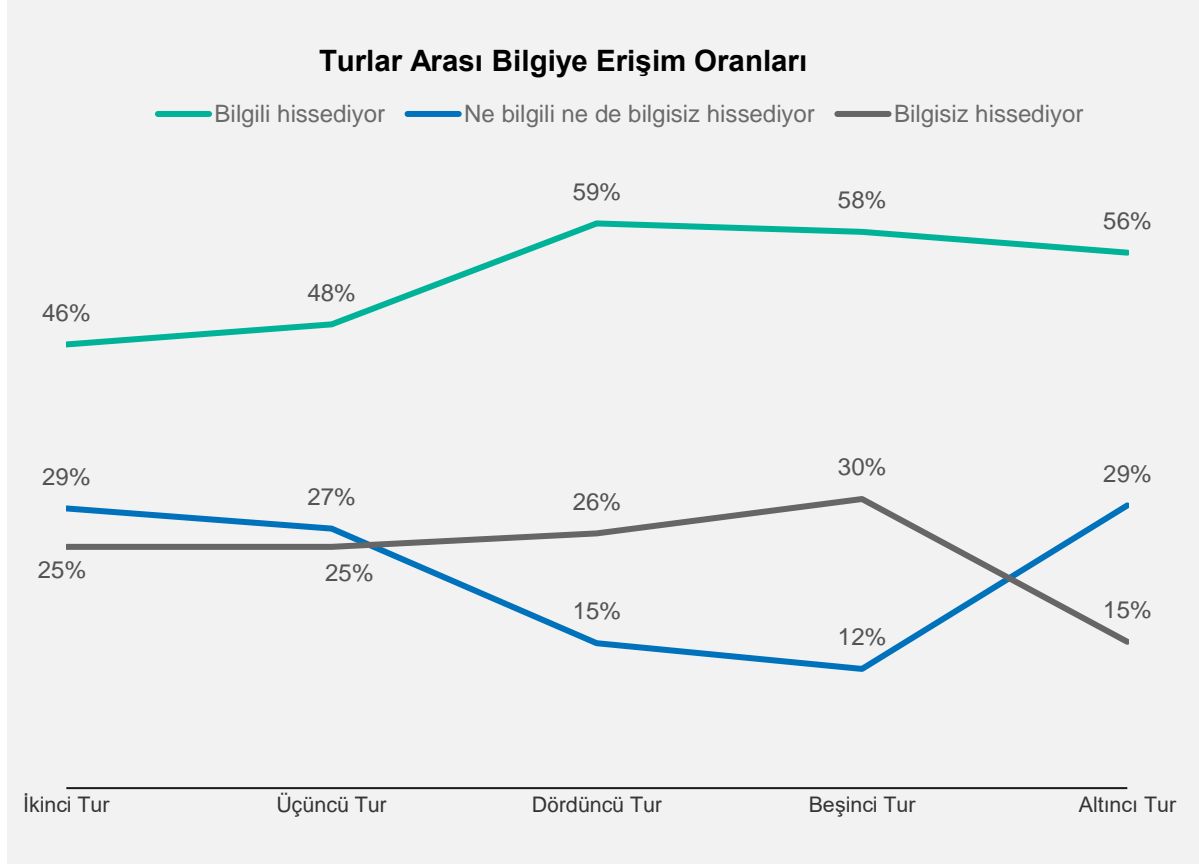
Gruplar arasında (yukarıda bahsedilenler dahil), **ilgili hizmeti sağlayıcılarına erişimdeki ana engeller arasında menşe ülkelerden alınmış olması gereken belgelerin olmaması (%29), hizmet sağlayıcıların kalabalık olması (%18), maddi engeller (%16) ve mültecilerin belirli hizmetlere erişim için belge alma zorunluluğu hakkında bilgi sahibi olmaması yer almaktadır (%16).** Katılımcılar, belge eksikliği nedeniyle şu hizmetlere ulaşamadıklarını ifade etmektedirler: İl Göç İdaresi ile veri güncelleme (%55), üçüncü ülkeye yerleştirme (%29) ve sosyal yardıma erişim (%19). Gruplar arasındaki tek büyük fark, Iraklıların hukuki yardıma/desteğe erişemediklerini genele kıyasla daha yüksek seviyelerde belirtmeleridir (genel için bu oran %7'yken Iraklılar için bu oran %29'dur). Bu durum karşılanmamış hukuki yardım ihtiyaçlarına ilişkin bulgularla doğrulanmaktadır.

Ankete katılanların yaklaşık üçte biri, sahip oldukları belgelerin menşe ülkelerinde geçerli olup olmayacağını bilmediğini, %16'sı ise belgelerinin geri döndüklerinde geçerli olmayacağını ifade etmiştir. Orta ve Doğu Anadolu & Karadeniz bölgesi katılımcıları (%48), Afgan (%41) ve Iraklı (%35) katılımcıların belgelerinin geçerli olup olmayacağı konusunda en düşük bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Bilgiye Erişim

Önceki turlarda olduğu gibi, değerlendirmenin bu bölümü, katılımcıların farkındalık düzeyleri yerine haklar ve hizmetlere ilişkin bilgilere erişim düzeylerine ilişkin algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Altıncı turda, **katılımcıların %55'i Türkiye'de kendilerine sunulan haklar**

ve hizmetler hakkında bilgi sahibi olduklarını iletmişlerdir. Afganların haklar ve hizmetler konusunda en düşük düzeyde farkındalığa ve bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir (toplamda bu oran %15'ken, Afganlar arasında bu oran %28'dir). Değerlendirmenin ikinci turu itibariyle⁵, belli bir düzeyde bilgi sahibi olduğunu hissettiğini belirtenlerin genel ortalaması %53'tür.

Gruplar arasındaki temel bilgi ihtiyaçları arasında üçüncü ülkeye yerleştirme (%32), mali/maddi yardım (%31) ve Türkiye'deki Türkçe dil kursları bulunmaktadır. İlk iki bilgi kategorisi ikinci turdan itibaren⁶ en önemli ihtiyaçlar arasında yer alırken, **bu turda ilk kez bir bilgi ihtiyacı olarak Türkçe dil kurslarından bahsedilmiştir.** Kent katılımcıları tarafından belirlenen Türkçe dil kursları hakkında bilgi ihtiyacının, kırsal katılımcılar tarafından belirlenen ihtiyacın iki katı olduğu saptanmıştır.

Bilgi ihtiyaçlarıyla ilgili olarak farklı uyruklar arasındaki en dikkate değer fark, Afganlar tarafından üçüncü ülkeye yerleştirmeye daha yüksek düzeyde (%52) öncelik verilmesidir. Benzer şekilde üçüncü ülkelerdeki aile birleştirme süreçleri hakkındaki bilgi, diğer uyruk gruplarına kıyasla Iraklılar için daha yüksektir (Iraklılar için bu oran %16, genelde bu oran %5'dir).

Bu turda, katılımcılara, adres kaydı/doğrulaması ve ilgili kimliklerin devre dışı bırakılması/yeniden etkinleştirilmesi dahil olmak üzere İGİM'ler tarafından getirilen

⁵ Birinci turda, değerlendirilmenin diğer bölümlerinde olduğu gibi, bilgi ihtiyaçları daha çok COVID-19 risk azaltma, önleme ve müdahale önlemlerine odaklandı. Bu nedenle, üçüncü ülkeye yerleştirme ve/veya mali/maddi yardım dahil olmak üzere düzenli bilgi ihtiyaçları sorulmadı.

⁶ a.e.

değişiklikler ve ayrıca kayıt bekleyen Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine sevkleri dikkate alınarak İGİM prosedürleriyle ilgili bilgi ihtiyaçları sorulmuştur. Bulgular, bilgi ihtiyaçları kategorileri açısından nüfus grupları arasındaki farklılıklara ek olarak, genel olarak, kırsal kesimde yaşayan katılımcıların ve İranlıların diğer gruplara kıyasla İl Göç İdaresi hizmetleri hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu belirlemiştir.

Ankete katılan gruplar, kayıt ve belgelendirmeyi (%48), adres kaydını (%32) ve kimliklerin yeniden etkinleştirilmesini (%27) bilgi talep ettikleri İGİM hizmetleri arasında tanımlamışlardır. Gruplar arasındaki en önemli farklar, kentsel ve kırsal, uyruk ve cinsiyet grupları arasındadır. Kayıt ve belgelendirmeye ilgili bilgi ihtiyacı, kentsel katılımcılar için kırsal kesime kıyasla önemli ölçüde daha yüksektir (kent katılımcılarının %67'si bunu bir ihtiyaç olarak tanımlamıştır). Kırsal kesimdekiler ayrıca seyahat izinlerinin alınmasıyla ilgili bilgileri de önceliklendirmiştir (%23). Ayrıca, hane sorumlusunun hem kadın olduğu hanelerde (kadın hane halkı için %68, erkek hane halkı için %43) hem de kadın katılımcılar için (erkeklerde %42'ye karşı %54'e), kayıt ve belgelendirme bilgilerine duyulan ihtiyaç, erkek gruplarına kıyasla daha yüksektir. Uyruk gruplarına istinaden, Iraklı katılımcılar arasında kayıt/belgelendirme (%67), adres kaydı (%50) ve seyahat izinleriyle (%50) ilgili bilgi ihtiyacı en yüksek düzeydedir.

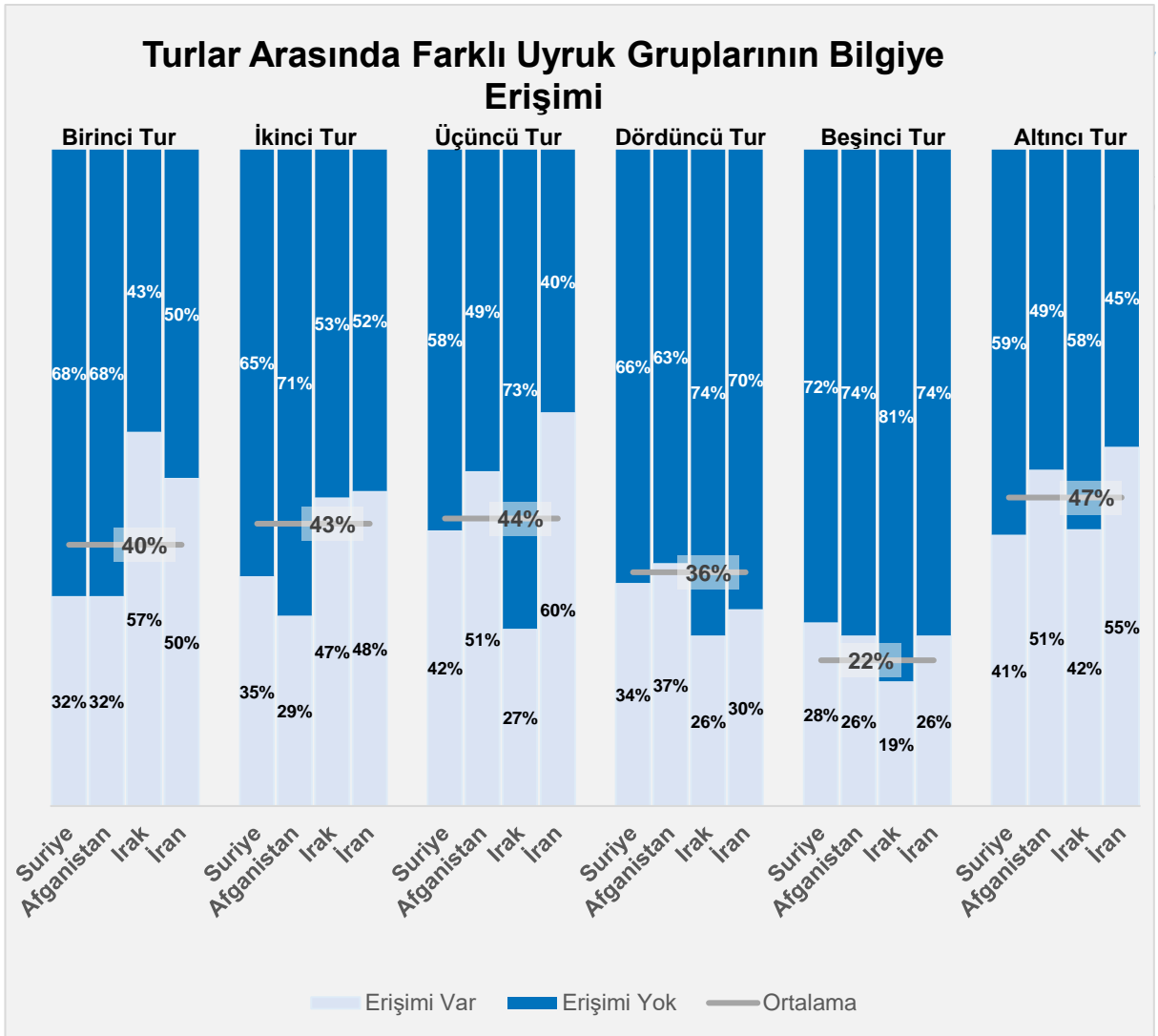
Mevcut haklar ve hizmetlere ilişkin bilgi kaynakları, birinci turdan bu yana çoğunlukla aynı kalmıştır. **Katılımcılar arasında belirlenen en önemli bilgi kaynakları arasında arkadaşlar, aile ve komşular (%56), çevrim içi mülteci grupları (%50) ve STK'lar (%36) bulunmaktadır.** Ayrıca %19'u, sırasıyla kamu kurumlarını ve BM kurumlarını birincil bilgi kaynakları olarak tanımlamıştır. Cinsiyet ve uyruk grupları arasında bazı farklılıklar belirlenmiştir. Çevrim içi mülteci grupları, hem sorumlusu erkek olan haneler hem de erkek katılımcılar için kaynak olarak biraz daha fazla tercih edilmektedir. Uyruk grupları açısından, en dikkate değer farklılıklar, sırasıyla İranlılar, Afganlar ve Iraklılar tarafından birincil bilgi kaynakları olarak STK'lara ve BM kurumlarına öncelik verilmesidir. Ayrıca, hükümet web siteleri ve kanalları Afganlar ve İranlılar tarafından önemli kaynaklar olarak tanımlanmıştır.

Yüz yüze bire bir danışmanlık dışında, bilgi alma kanalları açısından topluluk tercihleri turlar arasında aynı kalmıştır. Iraklılar **yüz yüze danışmanlığın** beşinci turda bilgi almak için tercih ettikleri ilk üç kanal arasında yer aldığını belirtmiş olsalar da, bu turda, **tüm gruplarda en önemli kanallar arasında belirtilmiştir.** Afganlar ve İranlılar, genel tercihlere ek olarak, bilgi almak için telefonla bireysel danışmanlığı da tercih ettikleri kanallar arasında sıralamışlardır.

Hizmetlere Erişim

Ankete katılanlar arasında, %93'ü son 6 ayda en azından bir temel hizmete ve hizmet sağlayıcıya erişmeye çalıştıklarını doğrulamıştır⁷. **Bu katılımcıların %56'sı en az bir temel hizmete erişebildiğini, %44'ü en az bir temel hizmete erişemediklerini belirtmiştir.** Erişim engelleri kırsal nüfusta biraz daha yaygındır (kırsalda yaşayanların %46'sı, kenttekilerin %39'una kıyasla hizmetlere erişemediğini belirtmektedir). İranlılar için bu oran %52 ve Afganlar için %48'dir. Beşinci tur ile karşılaştırıldığında hizmetlere erişim zaman içinde gruplar arasında ve belirli nüfus grupları içinde dalgalanırken, bu turda erişim zorluklarının arttığı görülmektedir⁸. Aşağıdaki grafik, Haziran 2020'den bu yana hizmetlere erişim düzeylerine genel bir bakış sunmaktadır.

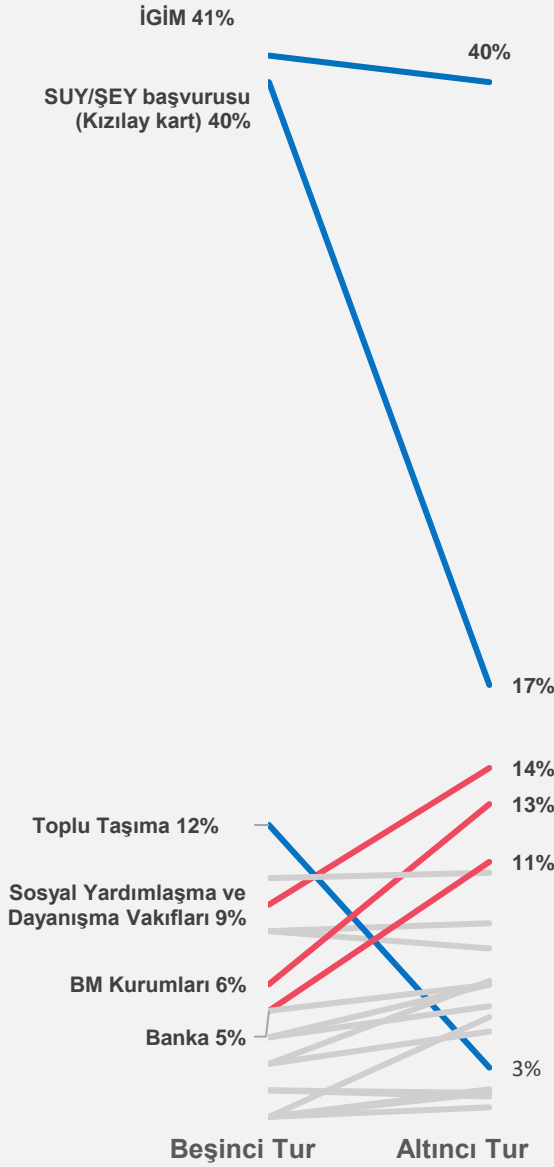
⁷ Değerlendirmenin 6. Turunda, temel hizmetler ve hizmet sağlayıcılar aşağıdakileri içermiştir (ulaşılması zor olan hizmetlerin sırasına göre listelenmiştir): İGMM (%40), SUY/ŞEY (%17), SYDV (%14), BM kurumları (%13), diğer (%13), banka (%11), Halk Eğitim Merkezi (%10), Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (%8), STK'lar (%7), e-Devlet (%6), Devlet Yardım Hatları (%6), belediyeler (%6), İŞKUR (%5), Nüfus Müdürlükleri (%5), aile birleşimi (%4), PTT (%4), toplu taşıma (%3), muhtarlar (%2), adli hizmetler (%2), emniyet (%2), Kaymakamlık (%2), diğer Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kurumları (%1), rehberlik ve araştırma merkezleri (%1).

⁸ Beşinci turda katılımcıların %95'i en az bir temel hizmete erişmeye çalışmıştır. Bu katılımcıların %74'ü en az bir hizmete erişebilmiştir ve %26'sı en az bir hizmete erişememiştir.

Erişimin Zor Olduğu Hizmetler

5. ve 6. Turun Karşılaştırılması

Artan Zorluklar
Azalan Zorluklar
Diğer Hizmetler

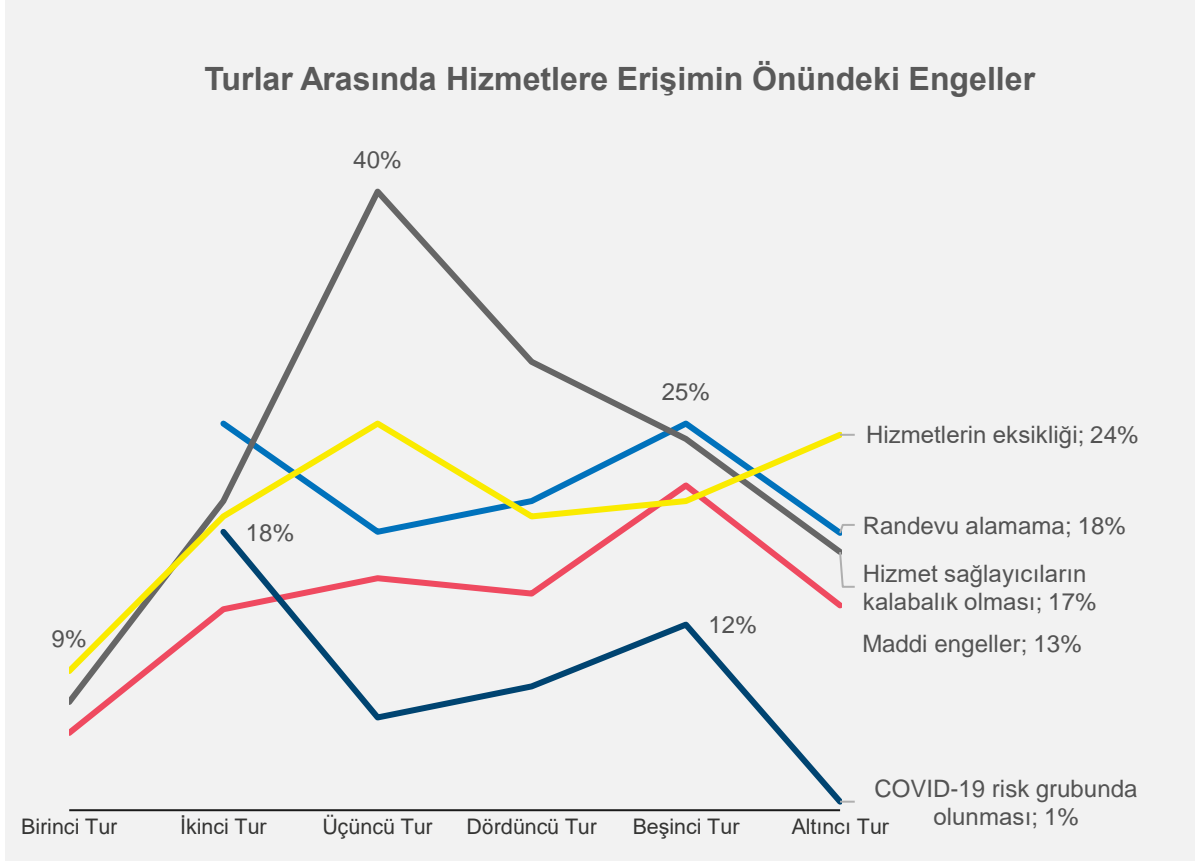

Denemelerine rağmen İGİM hizmetlerine ulaşamadıklarını belirten katılımcılara, İGİM'ler aracılığıyla hangi süreçlere ve hizmetlere ulaşamadıkları da sorulmuştur. Buna göre, **veri güncellemeleri, kayıt, ve sağlık sigortasının yeniden etkinleştirilmesi, İGİM hizmetlerine erişimi en zor ilk üç hizmet olarak belirlenmiştir.** Kırsal ve kentsel katılımcılar, cinsiyet ve uyruk grupları ve ayrıca erişilmesi zor İGİM hizmetleri açısından coğrafi konumlar arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Şehirli katılımcılar için seyahat izinlerine erişmenin önemli ölçüde daha zor olması; genel olarak kadınlar ve kentsel katılımcılar için kayıt yaptırmanın daha zor olması; İranlılar, Afganlar ve Iraklılar için sağlık sigortasının yeniden etkinleştirilmesinin en zoru olması tespit edilen önemli farklılıklardandır. Son olarak, Ege'de hem sağlık sigortasının yeniden etkinleştirilmesi hem de seyahat izinlerine ulaşmanın daha zor olduğu saptanmıştır.

Hizmetlere erişimdeki genel engeller (sadece İGİM ile sınırlı değil) **hizmet sağlayıcıların yardımcı olmamasını (%25), hizmetlerin müsait olmaması (%24) ve randevu alamamayı (%18) içermektedir.** Önceki turlarda, COVID-19 ve ilgili kısıtlamaların hizmet sağlayıcılara erişim üzerinde dikkate değer bir etkiye sahip olduğu belirlenirken (hizmetlerin kapatılması, hizmet sağlayıcıların aşırı kalabalık olması, hizmetlere erişmek için çevrim içi randevu alınamaması gibi), bu tur artık karşılaşılan engellerin COVID-19 kısıtlamalarıyla ilgili olmadığı saptanmıştır.

Farklı grupların hizmetlere erişimde karşı karşıya kaldıkları engeller de çeşitlilik göstermektedir. Hizmet eksikliği, kırsal nüfus katılımcılarının %26'sı için erişememenin temel nedenidir. İranlılar içerisinde, "hizmetlere uygunluk kriterlerini karşılamaması" nedeniyle yaşanan zorluklar %4 olan ortalamanın üzerine çıkarak %15'i bulmaktadır. Kimliklerin devre dışı bırakılması genel ortalama %6'yken, İranlılar arasında %12'yi bulmaktadır. Benzer şekilde, maddi engeller, diğerlerine kıyasla Afganlar tarafından daha belirgin bir zorluk olarak belirlenmiştir (genelde ortalama %13'ken, Afganlar arasında %19'dur).

Gruplar arasında, **katılımcıların %7'si temel hizmetlere ve hizmet sağlayıcılara erişmeye çalışmamıştır ve bu oran önceki turlarla benzer kalmıştır.** Hizmetlere erişme girişiminde bulunulmamasının başlıca nedenleri arasında hizmet sağlayıcıların aşırı kalabalık olması, hizmet eksikliği ve fiziksel engeller yer almaktadır. **Hizmetlere erişim için girişimde bulunmayan kişilerin belirttiği sebepler arasında hizmetlere erişime ihtiyacının olmaması belirtilmemiştir.**

Sağlık Hizmetlerine Erişim

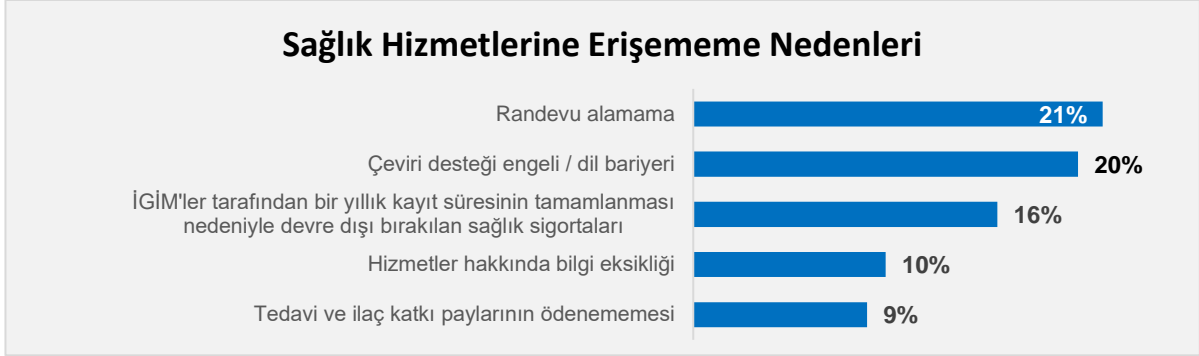
Katılımcıların %90'ı sağlık hizmetlerine erişmeye çalışmış, bunların %59'u erişebildiklerini doğrulamıştır. Bu oranlar, ankete katılanların %88'inin hizmetlere erişmeye çalıştığı ve %70'inin erişebildiklerini belirttiği bir önceki tura kıyasla sağlık hizmetlerine erişimde azalmayı temsil etmektedir.

Sağlık hizmetlerine erişmeye çalışan katılımcıların (%90) %65'i erişebildiklerini doğrulamıştır (%35'i erişememiştir). Bu durum, sağlık hizmetlerine erişmeye çalışan katılımcıların (%88), %80'inin erişebildiklerini doğruladığı ve %20'sinin erişemediği bir önceki tura kıyasla sağlık hizmetlerine erişimde bir azalmayı temsil etmektedir.

Bulgular, diğer uyruklardan bireylere kıyasla Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişimde daha az engelle karşılaştıklarını göstermektedir; diğer uyrukların %41'i, Suriyelilerin %26'sına kıyasla, denemelerine rağmen erişemediklerini belirtmiştir.

Önceki turlarda olduğu gibi, Suriyeliler ve diğer uyruklardan bireyler sağlık hizmetlerine erişimde ayrı engellerle karşılaşmaya devam etmektedir. Suriyelilerin sağlık hizmetlerine

erişmeye çalışırken karşılaştıkları engeller arasında randevu alamama (%30), dil engeli (%29) ve hizmetlerle ilgili bilgi eksikliği (%14) bulunmaktadır. **Suriye dışındaki uyruklardan bireyler için, (%72'sinin erişemediği beşinci tura kıyasla oldukça düşük olmakla beraber), sağlık sigortasının devre dışı bırakılması (toplamda %51⁹) sağlık hizmetlerine erişimlerinde ana engel olmaya devam etmektedir.** Ek olarak, Suriye dışındaki uyruklardan bireyler katkı payları ödeme güçlüğü (%15) ve randevu alma güçlüğü (%11) de yaşamaktadırlar.

Sağlık sigortasının devre dışı bırakılmasının sağlık hizmetlerine erişimde bir engel olduğunu iletenlerin **%65'i, İGİM'e danışıldığında sigortanın yeniden etkinleştirilmesine yönelik bireysel bir değerlendirmeyi tetikleyecek bir veya daha fazla özel ihtiyaca sahip olduğunu belirtmiştir.** Bu özel ihtiyaçların dağılımı, tıbbi endişelere sahip olmak (%44), özel ihtiyaçları olan başka bir kişi kategorisine girmek (%17), çocuk/çocuklara sahip bekar ebeveyn olmak (%11), engelli birey olmak (%4) ve/veya yaşlı birey olmak (%4) şeklindedir. Ayrıca, ankete katılanların çoğu (%86) sigortalarının yeniden etkinleştirilmesi için değerlendirme talebinde bulunmak üzere İGİM'e başvurduklarından bahsederken, %36'sı ihtiyaçlarını belgeleyen tıbbi raporun olmaması nedeniyle bunu yapamayacaklarını belirtmiştir. %29'ununsa tıbbi endişeleri yeterince ciddi bulunmamıştır.

Resmi ve Halk Eğitime Katılım

Bu bölümdeki sorular, çalışmanın genel sınırlamaları (örneğin telefon görüşmeleri yapmak, dolayısıyla bireysel düzeydeki koşulları araştırmak için sınırlı zaman olması) göz önüne alındığında, hane içindeki her bir çocuğun durumunu belirlemek yerine, hane düzeyinde katılımı ilgili sorunları daha iyi tespit etmek için ankette yeniden formüle edilmiştir. Bu bölümdeki sorular, yalnızca anketin demografik bölümünde hanelerinde çocuk olduğunu doğrulayan kişilere sorulmuştur.

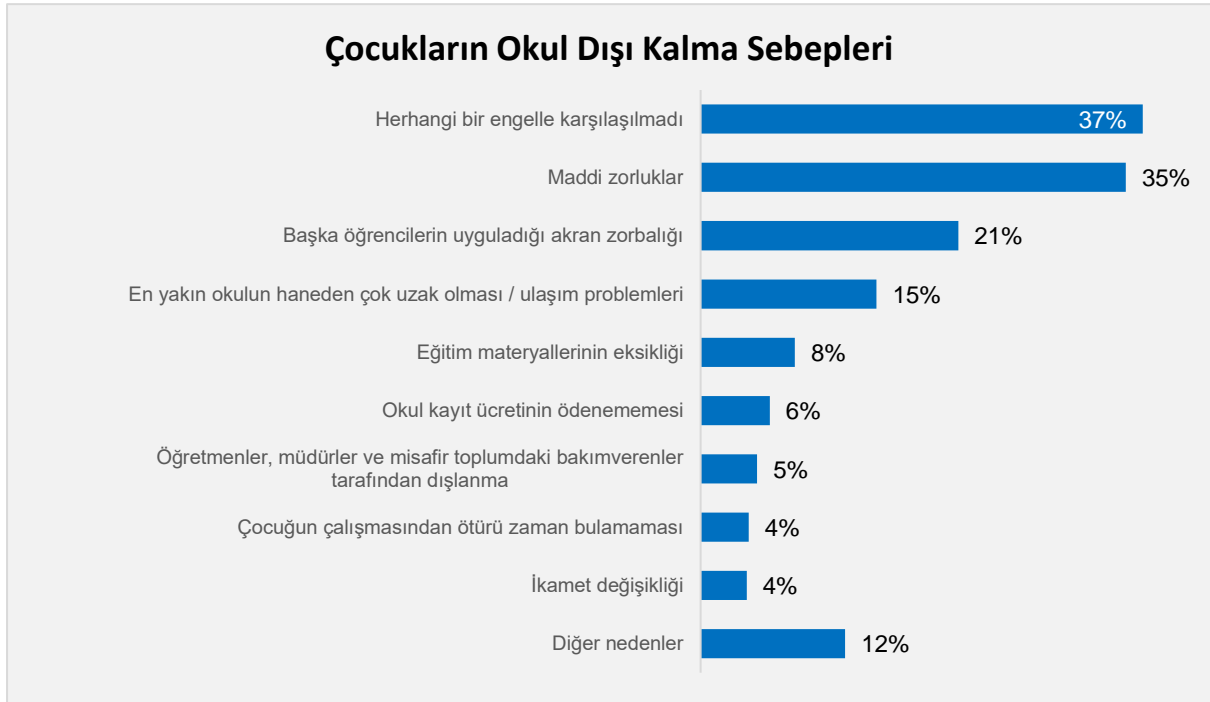
Çocuklu hanelerin yarısından fazlası (%57) çocuklarının tamamının okula devam edebildiğini belirtmiştir. Ancak **hanelerin dördte biri, çocuklarının hiçbirinin okula devam etmediğini belirterek, çocuklarının okula gitmediklerini iletmıştır.** Bulgular okula gitmeyen çocukların çoğunun Suriye kökenli olduğunu göstermektedir. %10'u çocuklarının bazılarının okula devam ettiğini belirtirken, %8'i çocuklarının çoğunluğunun okula devam ettiğini belirtmiştir.

Çocuklu hanelerin okullara genel katılım düzeylerini belirledikten sonra, değerlendirme, tüm çocuklarının okullara devam ettiğini belirtenlerin devam sıklığını araştırmıştır. Buna göre,

⁹ Sağlık sigortasının devre dışı bırakılması kapsamındaki engellerin kırılımı şu şekildedir: Suriye dışındaki uyruklardan ankete katılanların %34'ü İGİM'in bir yıllık kayıt süresinin tamamlanması nedeniyle sağlık sigortalarını devre dışı bıraktığını, %9'u nedenini bilmeden sağlık sigortalarının devre dışı bırakıldığını ve %8'i UK başvurularının reddedildiğini belirtmişlerdir.

ankete katılanların %93'ü çocuklarının her zaman okula gittiğini belirtmiştir. Bu oran, tüm çocuklarını okula gönderen hanelerdeki çocukların okula devam etme sıklığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Değerlendirme, çocukların tamamını, çoğunluğunu veya bir kısmını okullara gönderen hanelerdeki çocukların karşılaştıkları zorlukları derinlemesine incelemiş, çocukların okula gidiyor olsalar bile devam etme (ve devam etmeme noktasında risk oluşturabilecek faktörler) dahil olmak üzere bazı zorluklarla karşılaşabilecekleri anlayışıyla ele almıştır. Buna göre hanelerin %37'si herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını belirtirken, %35'i hane düzeyinde maddi sıkıntılar yaşadığını belirtmiştir, %21'i ise çocuklarının akran zorbalığına maruz kaldığını gözlemlemiştir. Bu zorluklara ek olarak, uyruk grupları arasında dikkate değer farklılıklar da tespit edilmiştir. Afganlar maddi kısıtlamalardan (%47) ve eğitim materyali eksikliğinden (genel oran olan %8'e kıyasla, bu oran %17'dir), İranlılar akran zorbalığını (%50) birincil zorluk olarak görmektedir. Iraklılar mesafe/ulaşım açısından diğerlerine kıyasla daha yüksek seviyelerde (genel oran olan %11'e kıyasla %18) sorun yaşadıklarını iletmişlerdir.

Çocukların okula devam etmemesinin temel sebeplerinin büyük ölçüde hane halkının ekonomik durumu ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Çocuklarının çoğunluğu, bir kısmı veya hiçbirinin okula gitmediğini belirten hanelerde, **yanıt verenlerin %42'si çocuklarının okula gitmemesinin nedeni olarak maddi engelleri belirtirken, %17'si çocuk işçiliğinden kaynaklandığını iletmiştir.** Çocukların okula devam etmeme nedenleri açısından gruplar arasında bazı dikkat çekici farklılıklar tespit edilmiştir. Örneğin, tüm uyruk grupları arasından Afgan ve İranlı haneler en çok maddi engelleri (sırasıyla %54 ve %50) belirtmişlerdir. Afganlar biraz daha yüksek seviyelerde olacak şekilde ayrıca okullara uzaklığa (genel %8 oranına kıyasla %14) ve kayıt ve belgelendirme sırasında karşılaşılan sorunlara (genel %7 oranına kıyasla %12) değinmiştir. İranlılar çocuklarının ruh sağlığı ve psikososyal durumlarının kötüleştiğini (genel %2 oranına kıyasla %10) ve öğretmenlerden, müdürlerden ve bakımverenler tarafından dışlanmayla karşılaştıklarını (genel %2 oranına kıyasla %10) iletmiştir.

İstihdamla ilgili sorular aracılığıyla, **çalıştığını belirten 1.046 kişiden 144'ünün 18 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular çalışan tüm bireyler arasında %14'ünün çocuk olduğunu göstermektedir.** Bu oran, önceki turlarda çocuk işçiliğine ilişkin bulgularla tutarlı olmakla beraber, değerlendirme yoluyla hane düzeyinde tespit edilen tüm çocukların %5'ine tekabül etmektedir. Çalışan çocukların çoğu erkek çocuklardan (tüm çalışan çocukların %83'ü), Suriyelerden (%78), kentsel alanlarda yaşayanlardan (%71'e oranına kıyasla kırsal alanlarda %27) ve sorumlusu erkek olan hanelerin üyelerinden (%82) oluşmaktadır. Çalışan çocukların çoğu 15-17 (%72) yaş aralığındayken, 13-14 yaş (%12) ve 12 yaş (%16) ve altında çalışan çocuk olduğu da tespit edilmiştir. 12 yaşın altındaki tüm çalışan çocukların neredeyse yarısının (%44) Suriyeli olduğu belirtilmektedir.

Türkiye 50.000'den fazla mülteci öğrenciye yüksek öğrenim sağlamaya devam ederken¹⁰, mülteci bağlamında dünya ortalamalarının üzerinde yer almaktadır¹¹. Daha önceki turlarda olduğu gibi, **çoğu katılımcı (%88) hane üyeleri arasından kimsenin Türkiye'de yüksek öğrenime katılmadığını belirtmiştir.** Hane halkı içinde devam ettiğini doğrulayanlar arasında en yüksek devam oranı üniversitelerde (%5) görülmektedir. Bu oranı üniversite sınavlarından sonuç bekleyenler (%3) takip etmektedir. Yüksek öğrenime en az erişim Afgan hanelerinde tespit edilmiştir (%95'i devam etmemektedir). Kırsal kesimdeki katılımcıların yüksek öğrenime katılımının da kentsel nüfusa kıyasla daha düşük olduğu gözlemlenmiştir (kırsalda yaşayanların %91'i, kentte yaşayanların %86'sına kıyasla yüksek öğrenime katılmamaktadır). Önceki turlardan farklı olarak, altıncı turda katılımcılara hane halkının yüksek öğrenime devam etmemesinin herhangi bir özel nedeni olup olmadığı sorulmuştur. **Yaklaşık yarısı (%49) katılmaya ilgi duymadığını belirtirken, neredeyse üçte biri (%26) maddi zorlukları ve %11'i de dil bariyerini engel olarak belirtmiştir.** Afganlar açısından, diğer gruplara kıyasla hem maddi zorlukların (%61) hem de dil engelinin (%23) daha yüksek seviyelerde olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların %32'si Halk Eğitim Merkezleri, belediyeler ve/veya İŞKUR ve ayrıca da bunlarla sınırlı olmamak üzere kamu kurumları ve yerel makamlar aracılığıyla verilen mesleki ve/veya Türkçe dil kurslarına katıldığını doğrulamıştır. Gruplar arasında katılımı bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Katılımın kırsal alanlarda kentlere kıyasla daha az olduğu tespit edilmiştir. Sorumlusunun kadın olduğu haneler ve kadın katılımcıların erkeklere kıyasla katılımının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Katılım Suriyeliler arasında ve Marmara'da en düşüktür. Gruplar arasında en çok Türkçe dil kurslarına (%26), mesleki kurslara (%9) ve genel/hobi kurslarına (%6) katılım olduğu belirlenmiştir.

¹⁰ 2021-2022 eğitim-öğretim yılında geçici koruma sağlanan Suriyelilerin üniversite kayıtları 53.097'ye yükseldi, YÖK verileri, 2022 <https://istatistik.yok.gov.tr/>

¹¹ UNHCR istatistiklerine göre, küresel olarak mültecilerin yaklaşık %5'i herhangi bir yüksek öğretime kayıtlıdır. BMMYK - Yüksek Öğretim

İş, Gelir ve Sosyal Yardımlar

İş

Ankete katılanların çoğunun (%68) veri toplama sırasında halihazırda çalıştığı belirlendi.

Ancak, önceki turlarda olduğu gibi, **çalışan bireylerin yalnızca %9'u çalışma iznine sahip olduğunu** (en yüksek oran Suriyeliler'de) bildirirken, geri kalanının kayıt dışı çalıştığı tespit edilmiştir. Kayıt dışı istihdam en yüksek Suriyeliler ve Afganlar arasında tespit edilmiştir (her ikisi de %62).

Katılımcıların sadece

%9'u çalışma izni ile çalışmaktadır.

Katılımcılar arasında sıralanan başlıca istihdam türleri arasında kısa süreli ve/veya düzensiz işler (%43); bir kişi, şirket veya ev için çalışmak (%40); ve mevsimlik işçilik (%21) yer almaktadır. Sadece %5'inin işletme sahibi olduğu, serbest meslek sahibi olduğu veya kooperatif üyesi olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, **çalışan mültecilerin çoğunun sürdürülebilir geçim kaynaklarıyla uğraşmadığı, bunun yerine güvencesiz ve geçici istihdama erişebildiği varsayılabilir.** Bazı gruplarınsa diğerlerine göre daha fazla risk altında olduğu belirlenmiştir. İranlılar (%67), Afganlar (%63) ve kırsal nüfusun (%58) kısa süreli/düzensiz işlerde çalışma olasılığının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ek olarak, mevsimlik işçiliğin en fazla Afganlar (%33) ve Suriyeliler (%23) arasında olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılanların yaklaşık yarısı (%51) geçen yıl hanehalkı üyelerinin veya kendilerinin işsiz kaldığını ifade etmiştir. Özellikle Afganlar (%77) ve İranlılar (%69) işlerini kaybettiklerini belirtmiş olup, diğer uyruk gruplarından daha yüksek düzeyde etkilendikleri tespit edilmiştir. Kırsal kesimden yanıt verenlerle karşılaştırıldığında, kentte yaşayanların daha yüksek düzeylerde iş kaybı yaşadığı tespit edilmiştir (kırsal kesimde yaşayanlar için %44, kentte yaşayanlar için %54).

İstihdam edilenlere ek olarak (kayıtlı ve kayıt dışı), tüm katılımcıların yaklaşık üçte birinin (%32) işsiz olduğu belirlenmiştir. Sorumlusunun kadın olduğu hanelerde işsizliğin daha yüksek olduğu saptanmıştır (kadın hane sorumlularının %48'i işsizken, erkek hane sorumlularının oranı %27'dir). Farklı uyruk grupları arasında en yüksek işsizlik oranları Iraklılar arasında tespit edilmiştir (%42). Son olarak, bulgulara göre işsizlik oranları Orta ve Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgesinde en yüksek seviyededir. İşsizliğin ana nedeni, önceki turlarda olduğu gibi, çoğunlukla hanehalkı üyelerinin uzun süreli sağlık sorunları, yaralanmaları veya engeli olan bireyler olmalarıdır (%19). Diğerleriyse işsiz olduklarını ancak iş aradıklarını/çalışmaya uygun olduklarını (%15), iş aramalarına rağmen iş bulamadıklarını (%14) veya çalışmak isteyip ev işleri nedeniyle zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir (%13). Gruplar arasında bazı dikkate değer farklılıklar arasında, kadınlar için işsizliğin ana nedeni olarak ev işleri olduğu saptanmıştır (erkekler için %8'e kıyasla kadınlar için %19 ile ilk sırada). Düşük/ödenmeyen maaşlar nedeniyle çalışmadıklarını belirten kırsal nüfus (kentsel nüfus için %8'e kıyasla kırsal nüfusta %15) ve uyruklarından ötürü iş bulamadıklarını ifade eden İranlılar (toplamda %10'a kıyasla İranlılar için %23) diğer gruplar arası farklılıklardandır.

Bireylerin geçim kaynaklarına erişimiyle ilgili mevcut koşulların korumaya duyarlı analizini güçlendirmek için, katılımcılara bu turda güvenli istihdam fırsatları, işyerinde güvenlik hissi,

işyerinde cinsel taciz ve sömürü ve mevcut destek mekanizmaları hakkında farkındalıkları ile ilgili yeni algı temelli sorular sorulmuştur.

Mültecilerin %58'i Türkiye'de kendileri için güvenli iş fırsatları olduğunu düşünmemektedir. Özellikle İranlılar (%79), Afganlar (%74) ve kadınlar (%62) bunu diğer gruplara göre daha yüksek düzeyde belirtmiştir. Kendileri için güvenli istihdam olanakları olduğuna inanmadıklarını belirtenlerin %57'si ara sıra kısa süreli/düzensiz işlerde çalışmakta ve %36'sı kayıt dışı çalışmaktadır. Nispeten, kendileri için güvenli istihdam fırsatları olduğunu düşünen %29'un, %61'inin kişi, şirket veya hane için çalıştığı belirlenmiştir. Ayrıca, **ankete katılanların %40'ı iş yerinde kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmiştir.** Bu oran en yüksek İranlılar ve Afganlar arasında tespit edilmiştir (sırasıyla %50 ve %48'i kendini güvende hissetmediğini iletmiştir).

Ankete katılanların %35'i işyerinde cinsel taciz ve cinsel sömürünün endişe kaynağı olduğunu düşünmektedir. Bulgular, bu kaygıların İranlılar (%49), Suriyeliler (%36) ve kentte yaşayanlarda (%37) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Coğrafi farklılıklar açısından, Ege bölgesinden ankete katılanlar, diğer bölgelere kıyasla daha yüksek endişe seviyelerine sahiptir (%57). Ek olarak, **ankete katılanların yaklaşık üçte biri (%29), iş yerinde cinsel tacize ve cinsel sömürüye maruz kalan topluluk üyelerinin mevcut destek mekanizmalarından haberdar olmadığını düşünmektedir.** Mekanizmalar hakkındaki farkındalık algılarının Iraklılar arasında (%37) ve Güneydoğu'da (%33) en düşük seviyelerde olduğu saptanmıştır.

Gelir ve Sosyal Yardımlar

Önceki bölümlerde detaylandırılan, iş kaybıyla ilgili yaygın raporlara rağmen, **önceki turlarda olduğu gibi birincil gelir kaynağı iş/istihdam, ardından insani yardım ve döviz havaleleri olarak belirlenmiştir.** Önceki turlardan farklı olarak, erkekler (hem hane sorumlusu hem de katılımcılar) ve Afganlar da işsizlik yardımları yoluyla elde ettikleri geliri ilk üç gelir kaynağı arasında sıralamışlardır.

Gruplar arasında, **yanıt verenlerin %50'si nakit ve/veya aynı yardım aldığını doğrulamıştır.** Bulgular, kadınların (hem hane sorumlusu hem de katılımcılar) erkeklere kıyasla yardıma daha fazla erişebildiğini göstermektedir. İranlıların uyruk grupları arasında en az erişime sahip olduğu tespit edilmiştir (%45'i yardım aldığını iletmiştir).

Yardım alanların %86'sı sadece nakdi, %10'u sadece aynı ve %4'ü hem nakdi hem de aynı yardım aldığını belirtmiştir.

Katılımcıların sadece %3'ü aldıkları yardımın ihtiyaçlarını tam olarak karşıladığını belirtirken, %44'ü yardımın ihtiyaçlarını karşılamadığını, %53'üyse kısmen karşıladığını ifade etmiştir. İranlılar (%78) ve Marmara'da ikamet edenler (%51) arasından yardım alanların yardımlardan ciddi şekilde memnuniyetsizlik duyduğu tespit edilmiştir.

Temel İhtiyaçlara Erişim ve Hayatta Kalma Stratejileri

Katılımcıların %80'i maddi durumlarının geçen yıl içinde kötüleştiğini/düşüğünü belirtmiştir. %15'lik bir ek kesim herhangi maddi değişiklik yaşamadıklarını belirtirken, sadece %4'ü durumlarının iyileştiğini belirtmiştir¹². Ankete katılanların çoğu sosyo-ekonomik koşullarında açıkça kötüleşme yaşarken, bu durum en yüksek oranda İranlılar ve Iraklılar arasında gerçekleşmiştir (sırasıyla %86 ve %84'ü kötüleşen durumdan bahsetmiştir).

İstihdam kaybı (özellikle bunun birçok katılımcının birincil gelir kaynağı olduğu göz önüne alınırsa), maddi koşullardaki düşüş ve yardıma erişim (bunun için çoğu yardım alan, yardımın ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğini belirtmiştir) ile ilgili bulgular doğrultusunda, **katılımcıların %90'ı temel ihtiyaçlarını ve aylık harcamalarını tam olarak karşılayamadıklarını bildirmişlerdir.** Bu bulgular, değerlendirmenin tüm turlarında tutarlı kalmıştır. Giderleri karşılayamama durumu İranlılar tarafından en yüksek düzeyde rapor edilmiştir (%60). Kırsal kesimden ankete katılanlarda (%50) kentsel kesime (%40) kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Gruplar arasında, karşılanamayan temel masraflar ve harcamalar arasında kira/konut (%73), gıda (%59) ve fatura giderleri (%39) bulunmaktadır. Beşinci turla karşılaştırıldığında bulgular, katılımcıların gıda masraflarını karşılama durumlarının arttığını, kira/konut masraflarını karşılama kabiliyetlerininse azaldığını göstermektedir. Kentsel ve kırsal katılımcılar, cinsiyet grupları, uyruklar ve konumlar arasında bazı dikkate değer farklılıklar tespit edilmiştir. Kentsel katılımcıların, kırsal alanlarda ikamet eden bireylere kıyasla kira/konut konusunda daha fazla mücadele ettiği saptanmıştır (kentsel kesim için %77'ye kıyasla kırsal kesim için %66). Kırsal kesimde yaşayanlar için gıda maliyetlerinin karşılanması şehirlilere göre daha fazla zor olduğu saptanmıştır (kırsal kesim için %63'e kıyasla kentsel kesimde %56). Kadınlar kira/konut (kadınlar için %76'ya kıyasla erkekler için %70) ve fatura giderleri (kadınlar için %43'e kıyasla erkekler için %35) açısından erkeklere kıyasla daha fazla zorluk yaşamaktadır.

Önceki turlarda olduğu gibi, **hanelerin %94'ü kötüleşen sosyo-ekonomik koşullarla başa çıkmak için bazı stratejiler benimsediklerini iletmişlerdir.** Bu oran, sorumlusunun kadın olduğu hanelerde (sorumlusu erkek olan hanelerdeki %93'e kıyasla, sorumlusu kadın olan hanelerde %98), Afganlarda (%98), Güneydoğu'da (%98) ve kırsal kesimde (kırsalda %97'ye kıyasla kentte %93) daha yüksektir. **Ankete katılanların çoğu, benimsenen hayatta kalma stratejileri açısından gıda harcamaları (%57) ve tüketiminin (%52) yanı sıra borç para/havale (%41) azalmasından bahsetmişlerdir.** Gruplar arasındaki bazı dikkate değer farklılıklar arasında, Afgan (%71) ve İranlı hanelerde (%71) gıda tüketiminde daha yüksek düzeyde azalma olmuştur. Gıda harcamalarındaki azalmanın en fazla Iraklı hanelerde (%72) ve kırsal alanlarda ikamet eden bireylerde (kırsalda %65'e kıyasla, kentsel kesimde %54) olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, grupların %27'si hayatta kalma stratejisi olarak eğitim ve sağlıkla ilgili maliyetler gibi temel gıda dışı harcamaların azaltılmasından bahsederken, bu oran Afganlar için %49'a çıkmaktadır.

¹² Geri kalan %1, hanehalkının maddi durumundaki değişikliklerle ilgili soruya yanıt vermek istememiştir.

Mülteci Toplulukları Tarafından Benimsenen Başa Çıkma Mekanizmaları

Beşinci Tur - Altıncı Tur

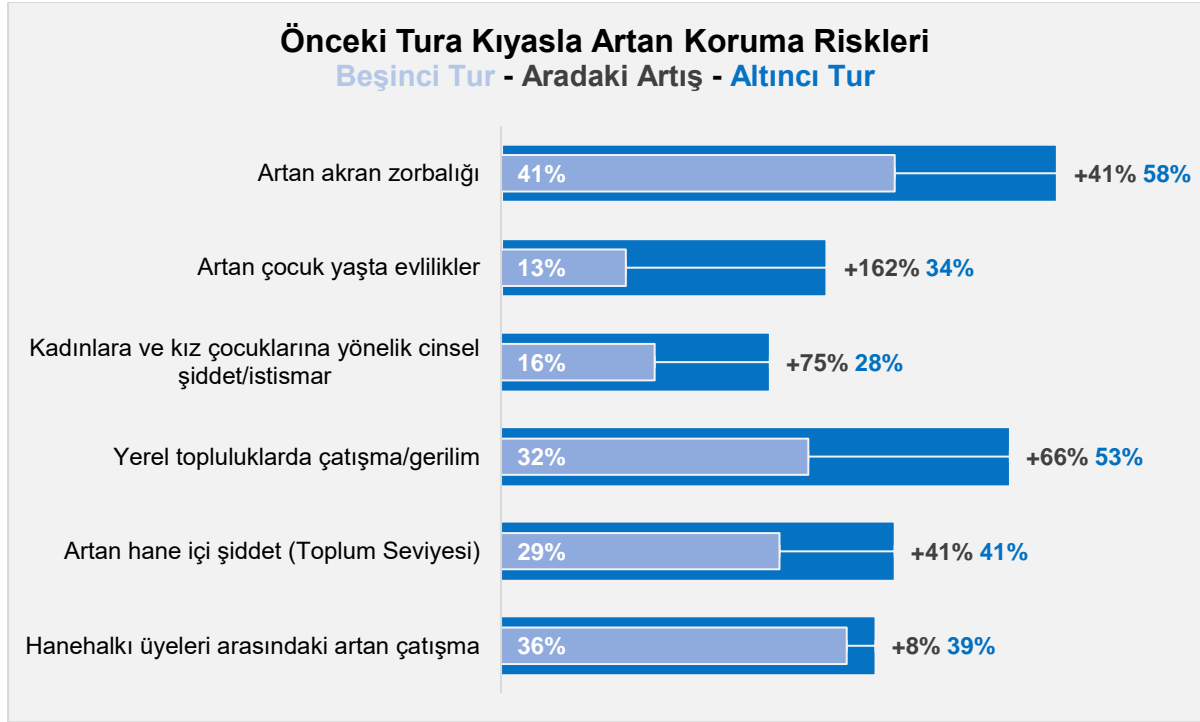

Koruma ve Toplum Seviyesinde Endişeler

Koruma Riskleri

Koruma riskleri toplum düzeyinde bildirilmeye devam etmektedir ve çoğu önceki turlara kıyasla daha yüksek seviyelerde seyretmektedir. Altıncı turda değerlendirme, akran zorbalığı, ev sahibi toplulukla çatışma/gerginlik, hane içi şiddet, hane halkı üyeleri arasındaki çatışma, çocuk yaşta evlilikler ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismar dahil olmak üzere koruma risklerini araştırmaya devam etmiştir. Cinsel şiddet ve istismarla ilgili olarak değerlendirme, katılımcıların güvenli bildirim, bildirim olasılıkları ve hizmetlere güvenli

erişim hakkındaki algılarını ayrıntılı olarak sorgulamıştır. Aşağıda, yaygınlık sırasına göre topluluk düzeyinde bildirilen koruma risklerine ilişkin genel bakış sağlanmaktadır.

Ankete katılanların %58'i, mülteci ve ev sahibi topluluk çocukları ve gençleri arasında akran zorbalığında bir artış gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bu durum, katılımcıların %41'inin akran zorbalığında artış ifade ettiği beşinci tura kıyasla ciddi bir artışı göstermektedir. Bu turda, akran zorbalığının Ege bölgesinde (%68), Suriyeli katılımcılarda (%66) ve kentsel alanlarda ikamet eden bireylerde (kentsel kesimde %62'ye karşılık kırsal kesimde %47) daha fazla endişe kaynağı olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılanların yaklaşık yarısı (%53) ev sahibi toplumla çatışma ve gerilimde bir artış gözlemlediğini bildirmiştir (Beşinci turda gruplar arasında %32 oranında belirtilmişti). Ev sahibi toplulukla gerilim en yüksek İranlılar arasında (%73), Güneydoğu'da (%60) ve kentlerde yaşayanlar arasında (kırsal kesimde %29'a kıyasla kentlerde gerilim yaşayanların oranı %45'tir) tespit edilmiştir.

Ev içi şiddete yönelik gözlemlerin de birinci turdan bu yana en yüksek seviyede olduğu saptanmış olup, katılımcıların %41'i kendi topluluklarında artış gözlemlediklerini paylaşmıştır. Ev içi şiddet raporları en yüksek İranlı topluluklarda (%54), Güneydoğu'da (%46) ve kentsel alanlarda (kentsel kesimde %45'e karşılık kırsal kesimde %29) görülmektedir. Önceki turlarda olduğu gibi, kadınlar erkeklere kıyasla biraz daha yüksek seviyelerde artış gözlemlerinden bahsetmiştir (kadınlarda %44'e karşılık erkeklerde %38).

%39'u, hane halkı üyeleri arasındaki çatışmada bir artış olduğunu belirtmiş olup, bu oran beşinci turdakiyle benzer seviyelerde kalmıştır (beşinci turda %36'lık doğrulanmış artış bulunmaktaydı). Diğer birçok koruma risklerinde olduğu gibi, İranlılar hanehalkı içinde en yüksek düzeyde çatışma bildirmişlerdir (%59). Çatışma oranları Güneydoğu'dakiler (%47), kentsel katılımcılar (kırsal kesimde %27'ye kıyasla kentsel kesimde %44) ve kadınlar

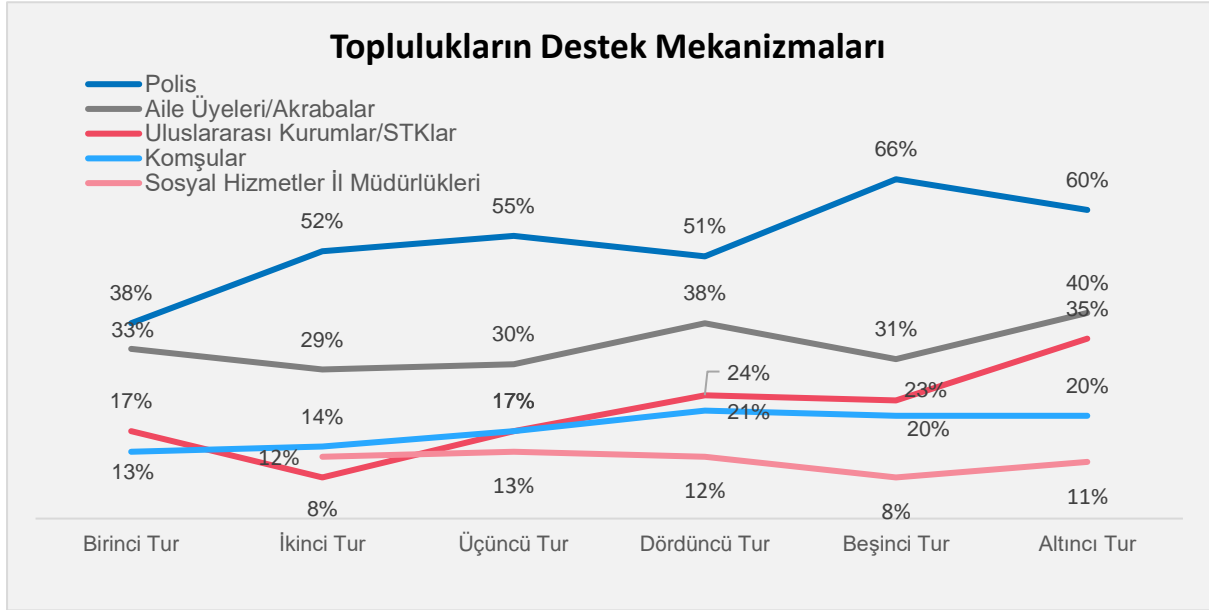
(erkeklerde %36'ya karşılık kadınlarda %43) tarafından daha yüksek seviyelerde rapor edilmiştir.

Katılımcıların yaklaşık üçte biri (%34) kendi topluluklarında çocuk evliliklerinde bir artış gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bu durum, ankete katılanların %13'ünün çocuk evliliklerinde artışı doğruladığı beşinci turdan bu yana önemli bir değişikliği temsil etmektedir. Bulgular, çocuk evliliklerinin Güneydoğu'da (%42) ve Suriyeler içinde (%40) daha yüksek seviyelerde arttığını göstermektedir. Ayrıca, sorumlusu kadın olan hanelerde, sorumlusu erkek olan hanelere göre biraz daha yüksek oranlarda artış gözlemlenmiştir (%39'a karşı %32). Son olarak, çocuk yaşta evlilikler kırsal kesime kıyasla kentsel alanlarda daha çok gözlemlenmiştir (kırsal kesimde %23'e kıyasla kentsel alanda %38 artış doğrulanmaktadır).

Bu turda, ankete katılanların %28'i kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismarda artış gözlemlediklerini belirtirken, bu oran beşinci turda %16 oranındaydı. Bu durumu, İranlılar diğer uyruk gruplarına kıyasla daha yüksek seviyelerde (%55) bildirmişlerdir. Coğrafi farklılıklar açısından, bulgular bildirimlerin Ege'de (%43) en yüksek seviyede olduğunu göstermiştir. Son olarak, hem hane sorumlusu kadınlar hem de kadın katılımcılar, mevkidaşlarına kıyasla biraz daha yüksek seviyelerde gözlemlediklerini iletmışlerdir.

Ankete katılanların %44'ü, şiddet veya cinsel saldırıya maruz kalan bireyler için güvenli bildirim mekanizmaları olduğunu düşünmektedir. İranlılar, kırsal kesimden katılanlar ve sorumlusu kadın olan hanehalkları, diğer gruplara kıyasla güvenli raporlama kanalları konusunda daha az emin olduklarını iletmışlerdir. **Katılımcıların %47'si şiddet ve cinsel saldırı olaylarına maruz kalanların durumu yetkililere bildirme ihtimalinin muhtemel olduğunu düşünmektedir.** Güvenli bildirim mekanizmalarına ilişkin bulgulara paralel olarak, İranlılar ve kırsal kesimden ankete katılanlar, maruz kalan bireylerin olayları ilgili yetkililere bildireceklerinden daha az emin olduklarını iletmışlerdir. Son olarak, **grupların %43'ü maruz kalan bireylerin hizmetlere (sığınma evleri, adli yardım ve sağlık hizmetleri dahil) güvenli bir şekilde erişebileceğine inandıklarını iletmışlerdir.** İranlılar ve kadınların sorumlu olduğu haneler, bu tür bir olay yaşanması halinde maruz kalan bireylerin ilgili hizmetlere güvenli bir şekilde erişebilecekleri konusunda daha şüphelidir.

Genel olarak, **önceki tüm turlarda olduğu gibi koruma endişesiyle karşı karşıya kaldıklarında, ankete katılanların çoğu öncelikle polisten (%60), ardından aile üyeleri/akrabalardan (%40) ve ulusal ve uluslararası STK'lardan (%35) destek arayacaklarını belirtmişlerdir.** Birincil destek mekanizmalarında, özellikle uyruk grupları arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Örneğin, BM kurumları grupları arasında ilk üç mekanizma arasında sıralanmazken, İranlılar BM kurumlarını ilk destek mekanizmaları olarak sıralamaktadır. Iraklılar ve Afganlılar BM kurumlarına üçüncü sırada yer vermiştir. Ayrıca, ulusal ve uluslararası STK'lar İranlılar ve Iraklılar için önemli bir destek mekanizmasıyken, İranlılar için İGİM de göreceli olarak üst sıralarda yer almıştır.

Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek

Artan stres ve kaygı, değerlendirmenin tüm turlarında bildirilen en yüksek koruma ve toplumsal endişe olmuştur. 5. Turda katılımcıların %63'ü topluluklarındaki stres seviyelerinde artış gözlemlediklerini belirtmiştir. Bu turda, **grupların %69'u kendi topluluklarında artan stres gözlemlerini iletilmişlerdir**. Önceki tüm turlarda olduğu gibi, İranlılar (%87) ve Afganlar (%80) en yüksek düzeyde artan stres bildiriminde bulunmuşlardır.

Bireysel düzeyde, beşinci turda katılımcıların %60'ı stres artışı yaşadığını bildirirken, bu turda **katılımcıların %79'u çeşitli faktörden dolayı stresli ve/veya endişeli olduklarını doğrulamıştır**. Katılımcıların %54'ü geleceklerinden endişe duyduğunu, %28'i kaygılı olduğunu ve %26'sı bunalmış, stresli ve bitkin olduğunu ifade etmiştir. Dikkate değer farklılıklar açısından değerlendirildiğinde, hem kırsal kesimden yanıt verenlerin hem de Suriyelilerin yaklaşık dörtte biri bu duyguların (yani kaygı, stres vb.) hiçbirine sahip olmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca, diğer uyruklardan gruplara kıyasla Afganlar (%80) ve İranlılar (%73) için gelecekle ilgili endişelerin belirgin şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Artan stres ve/veya kaygının başlıca nedenleri, Türkiye'deki geleceklerine dair belirsizlik (%52), çocuklarının/ailesinin geleceği ile ilgili endişeler (%13) ve masraflarını karşılayamama (%9) olarak bildirilmektedir. İranlıların %77'si ve Afganların %64'ü kaygılarının en önemli kaynağı olarak gelecekleriyle ilgili belirsizliği belirtmiş ve yukarıda aktarılan bulguları doğrulamıştır.

Artan stres ve kaygının ardındaki nedenler

Hukuki Desteğe ve Adli Yardıma Erişim

Katılımcıların üçte biri (%33) hukuki desteğe, danışmanlığa ve/veya adli yardıma yönlendirilmeye ihtiyaç duydukları duruma karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu oran, 3-5. Turlar arasında yanıt verenlerin ortalama %13'ü yasal konularda desteğe ihtiyaç duyduğu, beşinci turda ise yarı oranda ihtiyaç saptandığı göz önünde bulundurularak, tüm turlar arasında kaydedilen en yüksek ihtiyaç düzeyi olmuştur. Hukuki destek ihtiyacı en yüksek oranlarda İranlı (%48) ve Iraklılar (%40) arasında ve Marmara bölgesinde (%44) tespit edilmiştir. Hukuki destek ihtiyacı, sorumlusu kadın olan hanelerde (sorumlusu erkek olan hanelerde %32'ye kıyasla sorumlusu kadın olan hanelerde bu oran %39'dur) ve kırsal kesimden ankete katılanlarda (kentsel kesim için %32'ye kıyasla, kırsal kesim için bu oran %37) biraz daha yüksektir.

Hukuki desteğe ve/veya adli yardıma ihtiyacı olanların çoğu (%74) desteğe erişebildiğini belirtmiştir. Bu durum beşinci turdaki hukuki desteğe ihtiyaç duyduğunu belirten katılımcıların yalnızca %46'sının desteğe erişebildiğini belirttikleri düşünülerek, erişim engellerinde önemli bir azalmayı temsil etmektedir. **Bu turda desteğe erişebilenlerin çoğu, ulusal ve uluslararası STK'lar (%42) aracılığıyla hukuki destek şeklinde destek almıştır. Özel avukatlar (%16) ve barolar (%13) adli yardıma erişim şeklinde sırasıyla diğer yardım**

alınan kaynaklardır¹³. Gruplar arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir: Iraklılar yardıma ihtiyaç duyan ikinci grup ve desteğe en az erişim sağlayan grup olarak belirlenmiştir (%40 ihtiyaç duyduğunu belirtirken %43'ü erişim sağlayamadığını iletmiştir). Ayrıca, sorumlusu kadın olan hanelerin, sorumlusu erkek olan hanelere kıyasla barolar aracılığıyla daha fazla destek aldığı tespit edilirken (%21'e kıyasla %10), sorumlusu erkek olan hanelerşn ulusal ve uluslararası STK'lar aracılığıyla daha fazla yardım aldığı tespit edilmiştir (%44'e kıyasla %37). Son olarak, barolar aracılığıyla sağlanan destekten en fazla Afganların faydalandığı saptanmıştır (%26).

Kamu Güvenliği ve Güvencesi

Altıncı turda, mültecilerin kamu güvenliği ve güvencesi ile ilgili algılarını, güvenliklerini etkileyen faktörleri ve kişisel güvenliklerine yönelik risk olarak tanımladıkları faktörleri daha iyi analiz etmek için birkaç soru dahil edilmiştir.

Gruplar arasında önemli bir fark tespit edilmemiş olup, **katılımcıların yaklaşık dörtte biri, kamusal alanlarda güvenlik endişeleri olduğunu paylaşmışlardır. Çoğunluk, güvenliklerini etkileyen birincil faktörün mülteci/sığınmacı olmaları (%81), ardından ırk/etnik kökenleri (%27) ve yasal statüleri gibi diğer faktörler olduğuna inanmaktadır.** Katılımcıların %11'i ayrıca toplumsal cinsiyetin güvenliği etkileyen bir faktör olduğunu düşünmektedir. Bu oran İranlılar'da (%35), hem sorumlusunun kadın olduğu hanelerde (sorumlusu kadın olan hanelerde %28'e kıyasla sorumlusu erkek olan hanelerde %5) hem de kadın katılımcılarda (%18'e karşı %3) ve kırsal nüfusta (%17) daha yüksektir. İranlılar için, güvenliklerini etkileyen bir faktör olarak toplumsal cinsiyet kimliği/cinsel yönelim de ortalamanın biraz üzerinde kalmıştır (genel %4'e kıyasla %12).

Kendilerini en çok hangi kişisel güvenlik risklerinin endişelendirdiği sorulduğunda, **yalnızca %4'ü kişisel güvenlik risklerinden endişe duymadıklarını belirtmiştir. En çok bahsedilen kişisel güvenlik riski, ev sahibi toplulukla gerginlik (%64), ardından cinsel taciz (%23) ve takip edilme (%18) olarak sıralanmıştır.** Kişisel güvenlik riskleri ile ilgili olarak gruplar arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Kırsal kesimdeki katılımcılar cinsel taciz (kırsal kesimde %30'a kıyasla kentsel kesimde %21) ve cinsel saldırı/tecavüzden (%14'e karşı %7) ötürü daha fazla endişe duyduklarını belirtmiştir.

Kentsel katılımcılar ev sahibi toplulukla gerginlikten (%67'ye karşı %57) ve takip edilmekten (%23'e karşı %5) endişe duyduklarından bahsetmiştir. Ayrıca, hem cinsel taciz hem de cinsel saldırı/tecavüz konusunda, hem hane sorumlusu kadınların hem de yanıt verenlerin erkek gruplarına kıyasla daha endişeli oldukları belirlenmiştir. Son olarak, ev sahibi toplulukla gerilimin en yüksek olduğu bölge Suriyeli topluluklar arasında ve Güneydoğu'da tespit edilirken, cinsel taciz (%50) ve cinsel saldırı/tecavüz (%33) İranlılar arasında en yüksek seviyededir.

Gruplar genelinde, ankete katılanların %29'u toplu taşıma araçlarını kullanırken kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmiştir. Bu oran, Orta ve Doğu Anadolu ve

¹³ Geri kalan %3'lük kısım, hizmetlere hangi kuruluşlar aracılığıyla eriştiklerini belirtmeden, diğer kaynaklardan destek aldıklarını iletmiştir.

Karadeniz bölgesinde ikamet eden kişiler (%37) ve İranlılar & Iraklılar (%35) için biraz daha yüksektir.

Güvenli ve Onurlu Barınmaya Erişim

Göç İdaresi Başkanlığı tarafından Türkiye genelinde çeşitli illerde/mahallelerde adres kaydı¹⁴ ve mülteci nüfus oranının sınırlandırılmasına ilişkin usul değişikliklerinin yanı sıra mültecilerin barınma durumuna ilişkin ülke çapında veri eksikliği (koruma açısından) dikkate alınarak, sektör ortaklarıyla istişare halinde, güvenli ve onurlu barınmaya erişim konusunda geçici bir tematik araştırma alanı dahil edilmesine karar verilmiştir. Mültecilerin barınma türü, barınma koşulları, mahremiyet, temel altyapıya erişim, ev sahipleriyle ilişkiler ve bireylerin yakın zamanda evlerini değiştirmek zorunda olup olmadıkları (ve neden) gibi sorular irdelenmiştir.

Ankete katılanların çoğunluğunun kontratlı kiralık evlerde ikamet ettiği saptanmıştır (%69). %25'iyse kontratsız ev kiraladıklarını belirtmiştir (dolayısıyla ev sahipleri ve komşular tarafından alınabilecek keyfi kararlar ve resmi adres bilgilerinin zorunlu olduğu hizmetlere kısıtlı erişim riski altında oldukları söylenebilir). Geri kalan %5 ise çadırlarda, toplu barınaklarda, gecekondularda veya terk edilmiş evlerde yaşamaktadır. Bulgular, sözleşmesiz kiralık evlerde ikamet etme düzeylerinin Güneydoğu (%42), Suriyeliler (%35) ve kentlerde yaşayan katılımcılar (%29) arasında en yüksek olduğunu göstermektedir.

Yanıt verenlerin %24'ü evlerinin kendilerini hava koşullarından (yani sıcak, soğuk, yağmur, rüzgar vb.) korumadığını belirtmiştir. Kırsal nüfusun bu açıdan biraz daha dezavantajlı durumda olduğu tespit edilmiştir (%31'i mevcut evlerinin hava şartlarından yeterince koruma sağlamadığını paylaşmıştır). Hava koşullarından korunmaya ek olarak, katılımcılara evlerinin suya erişim (içme suyu dahil olmak üzere), sanitasyon ve hijyen, elektrige sürekli erişim, yeterli yaşam alanı, kültürel olarak kabul edilebilir, konum (geçim kaynaklarına ve temel hizmetlere erişim açısından) gibi temel koşulları karşılayıp karşılamadığı sorulmuştur. Buna göre, **%23'ü yaşam koşullarının temel ihtiyaçları karşılamadığını iletmiştir.** Gruplar arasında ciddi bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

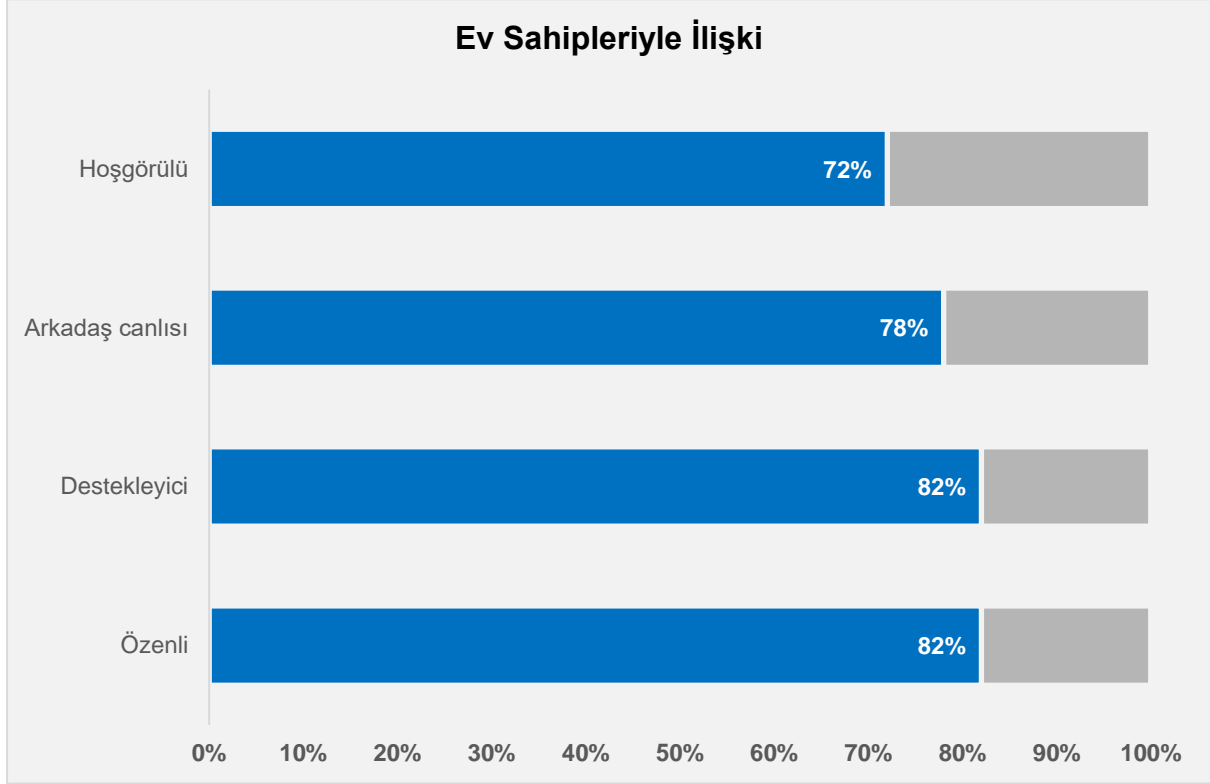
Katılımcıların yaklaşık üçte birinin, kendi aileleri dışında bir aile/aile ile ev paylaştığı tespit edilmiştir. Bulgular, ev paylaşımının Suriyeliler arasında (%37), Güneydoğu'da (%37) ve kentsel alanlarda (%35) daha yaygın olduğunu göstermektedir. Evlerini diğer ailelerle paylaşan ve paylaşmayanlar da dahil olmak üzere, **%20'si evlerinde yeterince mahremiyetin olmadığına inanmaktadır.**

Grupların **%21'i geçen yıl ev değiştirdiklerini/taşındıklarını paylaşmışlardır.** Taşınmaların çoğu Iraklılar arasında (%26) ve Güneydoğu'da (%24) gerçekleşmiştir. Daha uygun kira (%33) ve daha konforlu bir ev (%13) aramanın yanı sıra ev sahibi ve/veya komşular tarafından taşınmaya zorlanmak (%12) taşınmanın ana nedenleri arasında yer almaktadır. Katılımcıların sadece %7'si adresini kaydettiremediği için (yani "kapalı" bir mahallede yaşadığı için) taşınmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Ek olarak, Iraklılar (%26) ve erkekler (%14) taşınma

¹⁴ Geçici koruma altındaki Suriye vatandaşlarının ve uluslararası koruma başvuru sahibi olarak kayıtlı diğer uyrukluların adreslerini doğrulamak için Türk kolluk kuvvetleri tarafından Aralık 2021'de adres kontrolleri başlatıldı. Adreslerinde kimliği tespit edilemeyenler, adreslerini sistem üzerinden güncellemeleri için kendilerini İGİM'lere davet eden bir SMS aldılar. İGİM'lere başvurmayan kişilerin kimlikleri devre dışı bırakıldı.

nedeni olarak diğer gruplara kıyasla ev sahibi ile olan anlaşmazlığın daha fazla etkilediğini belirtmiştir.

Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi, ev sahiplerinin mültecilerin ev değiştirmelerindeki rolüne ilişkin bulgulara rağmen, çoğu katılımcı ev sahiplerinin oldukça hoşgörülü, arkadaş canlısı, destekleyici ve özenli olduğunu belirtmiştir.

Ankete katılanların çoğu kiralalarını kazançlarıyla (%59) öderken, bazıları masrafları için borç alarak (%23) ve kişi ve/veya kuruluşlar tarafından sağlanan nakit desteğiyle (%19) karşılamaktadır. Nakit desteği, ulusal ve uluslararası STK'lar ve BM kurumları aracılığıyla alınan yardımı da içereceğinden, hane sorumlusu kadınların (%28) ve Afganların (%24) diğer gruplara kıyasla kira ödemek için bu kanala daha fazla güvendiklerini belirtmek önemlidir.

Sonuçlar ve Öneriler

- Bu değerlendirme, Türkiye'deki mülteci topluluklarında engelliliğin yaygınlığına ilişkin genel bir anlayış sunmaktadır. Araştırmaya katkıda bulunan kuruluşların çoğunun engelli bireylerle görüşme tekniklerinde uzmanlığa sahip olmayabileceğini ve bu değerlendirmede grup için temsili bir örneklem oluşturulamayacağını göz önünde bulundurarak, **Engelli Dahiliyeti Görev Gücü'nün Türkiye'deki engelli mülteciler (ve bakımverenleri) hakkında kalan bilgi boşluklarını ele almak için kurumlar arası değerlendirmeleri kolaylaştırması için teşvik edilmektedir.** Diğerlerinin yanı sıra sektörün bilgi ihtiyaçlarına dayalı olarak, değerlendirme, Türkiye'deki mülteci topluluklarındaki engel türlerini, bilgiye erişimi, hak ve hizmetlere erişimi, ev/barınma durumunu, erişilebilirliği ve özel eğitim ihtiyaçlarına erişimi, yardımcı cihazlar ve topluluk kapasitelerini geçim kaynaklarına dahil olmaya yönelik olacak şekilde araştırılmalıdır.
- Türkiye'deki engelli mültecilerin en az yarısı geçerli hak ve hizmetlere (önkoşul olarak rapor gerektiren) erişimlerini kolaylaştırmak için geçerli engelli raporuna sahip değillerdir. Bu nedenle **tüm sektör ortakları, koruma programlarında engelli mültecilere ve/veya onların bakımverenlerine engelli raporu alınmasına ilişkin bilgilerin yaygınlaştırılmasının yanı sıra destek sağlanmasını anaakımlaştırmalıdır.** Bu nedenlerden ötürü, bu gruba bilgi yayma konusunda sektör kapasitesi güçlendirilmelidir.
- Mülteci topluluklarında Türkçe dil becerisini artırmak için ilgili kurum/kuruluşlarla işbirliği içinde **Türkçe konuşma kulüpleri** kurulmalıdır. Ayrıca, Halk Eğitim Merkezleri, belediyeler ve diğer kurumlar aracılığıyla sağlanan **resmi Türkçe kurslarına katılım ve/veya yönlendirmeler** güçlendirilmelidir. Kadınlara, Afganlara ve Suriyelilere öncelik verilmesi hedeflenmelidir.
- **Kayıt ve belgelendirme bekleyen kişilerin kayıtlarına erişimi kolaylaştırmaya devam etmek için İGİM'ler ve Göç İdaresi Başkanlığı ile sürekli savunuculuk yapılması gerekmektedir.** İGİM'lerle yapılan savunuculuk, daha çok bireylerin erişimini kolaylaştırmaya odaklanmalı. İl Göç İdaresi düzeyindeki savunuculuk, stratejik ve politika düzeyindeki konulara veya istisnai olarak bireyler için stratejik müdahaleye yönelik olmaya devam etmelidir. Bazı şehirler kayıt için kapalı olsa bile (veya bazı illerde bireylerin kayıt edilmesinde başka engeller olsa da), İGİM'ler tarafından işlem yapılmalı ve ilgili kişilere yazılı olarak iletilmelidir.
- **Afganların, okuma yazma bilmeyen ve kırsal nüfusun bilgiye erişim düzeylerinin birden fazla turda daha düşük olduğu tespit edildiğinden, bilgi yayma ve farkındalık artırma çabaları bu grupları hedef almaya ve önceliklendirmeye devam etmelidir.** Sektör ortaklarına, bilgi yayma çabalarına öncülük etme/destekleme konusunda topluluk kapasitelerine ve toplulukların mobilize edilmesine yatırım yapmaya devam etmeleri tavsiye edilmektedir. Ulusal ve uluslararası STK'lar ve BM kurumları, topluluklara zamanında ve doğru bilgilerin yayılmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Bu nedenle, bireysel ve yüz yüze danışmanlık yöntemini de artırarak ilgili faaliyetlere devam edilmelidir.

- **Konuyla ilgili genel olarak düşük bilgi seviyeleri göz önünde bulundurularak, Türkiye'de belgelendirme konusunda bilgilendirme ve farkındalık artırma faaliyetleri geniş çapta düzenlenmelidir.** Bilgilendirme çalışmaları kadınlara, Afganlara ve Orta & Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgesinde ikamet eden bireylere öncelik vermelidir. Ayrıca, özellikle Güneydoğu, Orta ve Doğu Anadolu ve Karadeniz ve kırsal kesimde ikamet eden İranlılara, Suriyelilere ve kadınlara prosedürlerde destek sağlanmalıdır. Son olarak, özellikle Afganlar ve Iraklılar için menşe ülkelerdeki belgelerinin geçerliliğinin açıklığa kavuşturulması ve ardından bireylere gerekli bilgilerin sağlanması gerekmektedir.
- Suriye dışındaki uyruklardan bireylerin sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştıkları sigorta ile ilgili zorluklar konusunda kayda değer gelişmeler kaydedilmiş olsa da, çoğu kişi hala bu sebepten ötürü erişemediklerini bildirmeye devam etmektedir. **Özel ihtiyaç sahibi İranlılar ve Afganlar ve sağlık sigortaları devre dışı bırakılan engelli bireylerin, sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak için İGİM'ler/Göç İdaresi Başkanlıkları vaka bazında savunuculuk da dahil olmak üzere desteklenmelidir.** Özel ihtiyaç fonlarına veya diğer mekanizmalara erişim de dahil olmak üzere, sigortaları yeniden etkinleştiremeyen (ve ciddi tıbbi kaygıları olan) kişiler için sağlık sektörü ortaklarıyla birlikte tedavi ve ilaca erişim için tamamlayıcı destek belirlenmelidir.
- Diğer gruplara göre daha fazla engelle karşılaştıkları tespit edildiğinden, **hizmetlere erişimin kolaylaştırılmasında kırsal nüfusa, İranlılara ve Afganlara öncelik verilmelidir.**
- Değerlendirmenin önceki turlarında, birçok hizmet sağlayıcının (dijital platformlar dahil) uzaktan hizmet sunumuna geçtiği düşünüldüğünde, çevrim içi sistemler aracılığıyla randevu alamama hizmetlere erişimde bir engel olarak öne çıkmaktaydı. Bununla birlikte, bu turda, çevrim içi randevu alma sistemlerine atıfta bulunulmamasına rağmen, randevu alamama da hizmetlere erişim önündeki en büyük engeller arasında yer almıştır. Bu yüzden, **randevu sistemlerinin öngörülebilir, tüm gruplar için erişilebilir/kapsayıcı (kendi ihtiyaçlarına göre uyarlanmış sistemlere ihtiyaç duyanlar dahil) ve/veya kullanıcı dostu olmayabileceği çıkarımı yapılabilir.** Mevcut randevu sistemlerindeki zorlukların daha iyi anlaşılması, uygun çözümlerin belirlenmesine yönelik olarak faydalı olacaktır.
- Hizmet sağlayıcıların hizmetlere erişimin önünde bir engel olarak yardımcı olmaması, turlar arasında önemli ölçüde artmıştır. Bu durum, doğrudan veya dolaylı olarak Türkiye'deki mültecilerle ilgili sosyo-politik bağlam ve topluluklar arasında artan sosyal gerilimlerden kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenle, **hizmet sağlayıcıları hedefleyenler de dahil edilerek bir defaya mahsus etkinlikler yerine sürdürülebilir ve yapılandırılmış sosyal uyum programlarının uygulanması önemli olacaktır.**
- Tüm eğitim ve çocuk işçiliği ile ilgili programlama, önleyici bir önlem olarak yetişkin bakımverenlerin sürdürülebilir geçim kaynaklarına katılımını artırmaya yönelik müdahaleleri içermelidir. Bu tür önlemler çocukların okuldan ayrılmalarını ve çocuk işçiliğini engelleyici olarak nitelendirilebilir.

- Iraklılar, Güneydoğu ve Ege'deki bireyler, işyerinde cinsel taciz ve sömürü ile ilgili önleme ve müdahale mekanizmaları hakkında bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleriyle hedef alınmalıdır.
- Her grubun ihtiyaç ve kapasitelerine göre önlemler alınması göz önünde bulundurularak, **Orta ve Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgesindeki bireyler, sorumlusu kadın olan haneler ve Iraklılar, işsizlik oranlarını azaltmak adına işe erişim, ilgili prosedürler ve haklar hakkında bilgilendirilerek hedef alınmalıdır.**
- Hanelerin neredeyse tamamı temel ihtiyaçlarını ve aylık giderlerini karşılamakta güçlük çekerken, kırsal nüfus ve İranlılar için bu durum daha da zordur. Bu nedenle, hem geçim kaynakları programlaması hem de yardım mekanizmaları, herhangi bir koruma riskini önlemek/hafifletmek için özellikle bu iki grubu hedeflemelidir.
- **Akran zorbalığındaki** artış (ve değerlendirmeye dahil edilen farklı koruma riskleri arasındaki genel sıralaması) dikkate alındığında, **okullarda ve mülteci ve ev sahibi topluluktan çocukların ve gençlerin bir araya geldiği diğer alanlarda sürdürülebilir savunuculuk ve yapılandırılmış programlama uygulanmalıdır.** Okul yönetimini ve bakımverenleri hedefleyen benzer sosyal uyum programları artırılmalıdır.
- İranlı mülteciler arasında ve Güneydoğu'da pek çok koruma riski en yüksek seviyelerde bildirilmektedir. Bu durum, İranlılara yönelik önleme, risk azaltma ve müdahale programlamasının artırılmasını gerektirmektedir.
- **Ruh sağlığı ve psikosozyal destek programlaması, koruma programlaması içerisinde anaakımlaştırılmalıdır.** Özellikle Afganlar ve İranlılar bu alanda yürütülecek faaliyetlerle hedef alınmalıdır.
- İhtiyaç ve erişim arasındaki fark azalmış olsa da, mülteci toplulukları içinde hâlâ karşılanmamış hukuki destek ve adli yardımda ihtiyaçları bulunmaktadır. **İlgili hizmet sağlayıcılar (hukuki destek ve danışmanlıkta ve adli yardıma erişimi kolaylaştırmada kritik rol oynayan ulusal ve uluslararası STK'lar dahil olmak üzere), özellikle Iraklılar için hukuk hizmetleri sağlama kapasitelerini artırmalıdır.**
- Emniyet/güvenlikle ilgili bir olay veya acil durumda nereden destek alınacağına ilişkin bilgilendirme ve bilinçlendirme çabaları artırılmalıdır.
- Suriyeliler ve Güneydoğu'da ve kentsel alanlarda ikamet edenler dahil olmak üzere bazı mülteci gruplarının neden kira sözleşmesi olmadığına daha iyi anlaşılmasına ihtiyaç vardır. Her halükarda, ev sahipleriyle kira sözleşmeleri imzalamanın önemi konusunda farkındalığın artırılmasına yardımcı olunmalıdır, aksi takdirde gelecekte ek koruma riskleri oluşabilir.

Sonraki Adımlar

- Bu rapor ve interaktif [PowerBI Veri Paneli](#) aracılığıyla, bu turdan elde edilen değerlendirme bulguları 3RP ve diğer koordinasyon platformlarında geniş çapta paylaşılacaktır.
- Bulgulara 2023-2025 3RP Türkiye Bölümünde atıfta bulunulacak ve bu bulgular Koruma Sektörü Stratejisinin temelini oluşturacaktır. Sektör ortaklarına, toplulukların karşılanmamış ihtiyaçları, tercihleri ve kapasiteleri hakkında rapor boyunca sağlanan analize dayalı olarak itirazların kapsamı ve içeriğine ilişkin tavsiyeler konusunda rehberlik sağlanacaktır. Bulgular ayrıca, 2022 için yıllık 3RP Türkiye İzleme ve Değerlendirme raporunda sektörün girdilerine bilgi sağlayacaktır.
- Bulguların yaygın olarak paylaşılması ve bulgulara atıfta bulunulması, kanıta dayalı programlama ve uygulamayı güçlendirmenin yanı sıra çeşitli paydaşlarla savunuculuk çabalarını bilgilendirmeyi amaçlayacaktır.
- Bir sonraki analiz Ağustos – Eylül 2023 arasında yapılacaktır. Sektör ortaklarının anlaşmasından sonra kurumlar-arası koruma sektörü ihtiyaç değerlendirme analizinin sıklığı yılda bire düşürülmüştür. Bu nedenle anket, Koruma sektörü ortakları ve koruma sektörü dışında çalışan uzmanlarla istişare edilerek içerikteki değişikliklere göre eleştirel bir şekilde gözden geçirilecektir. Türkiye'deki kurumlar arası müdahale için faydalı olduğu durumlarda, ek ve özel koruma ihtiyaçları değerlendirmeleri yapılacaktır.

Ek

Ek I. İhtiyaç Değerlendirme Sürecine İlişkin Ek Bilgiler

Analizin geliştirilmesi ve 6. Tur için daha geniş süreç etrafındaki eylem planı aşağıda özetlenmiştir.

- **Metodoloji:** Çalışmanın temel amacı, COVID-19 pandemisinin mülteci toplulukları üzerindeki değişen etkisi ile hizmetlere yüz yüze erişim, bilgiye erişim ve toplulukların salgın karşısında geliştirdiği başa çıkma stratejilerini anlamak olmuştur. Bu amaçla, çok paydaşlı bir koruma ihtiyaç değerlendirme aracı geliştirilmiştir. Çeşitli coğrafi bölgelerde faaliyet gösteren ortaklar, görüşmeleri telefon yoluyla gerçekleştirmiştir. Ortaklar arasında güçlü saha düzeyinde koordinasyon, mükerrer aramanın önlenmesini sağlamaktadır.
- **Örneklem:** Analizin çok paydaşlı doğası göz önünde bulundurularak, basit bir rastgele örneklem yöntemi olan olasılık temelli örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Daha geniş mülteci nüfusuna dair istatistiğe erişim kısıtlamaları olsa da, mevcut veri kümelerinin örneklem yanlılığını en aza indirecek düzeyde temsili olduğu düşünülmektedir. Örneklem boyutu, mevcut veri kümelerinin boyutu ve coğrafi dağılım görüşmelerinin ardından belirlenmiştir. 750 Suriyeli, 198 Afgan, 121 Iraklı, 110 İranlı ve diğer uyruklardan 82 kişiden oluşan 1.261 hedef mülteci konusunda anlaşmaya varılmıştır. Örneklem, her ortağın kendi veritabanında kayıtlı olan vaka sayısından elde edilmiştir.
- **Coğrafi Dağılım:** Uygulama tüm koruma ortaklarına açık olduğu için, farklı koordinasyon merkezlerinde salgının etkilerini tespit edip karşılaştırmak üzere dört bölge oluşturulmuştur. Tüm ortaklardan, her bir bölgede yaşayan toplam mülteci nüfusuna oranla temsili bir kişi sayısı belirtmeleri istenmiştir.
- **Veri Toplama ve Analiz:** Uygulamada yer alan kurumlarla birlikte ortak bir [koruma ihtiyaç değerlendirme anketi](#) hazırlanmıştır. Bulguları mevcut değerlendirmelerle karşılaştırabilmek için, halihazırda gerçekleştirilmiş veya planlanan anketlerle uygunluk düzeyi tasarım aşamasında düşünülmüştür. Sorular Kobo Toolbox'a yüklenmiştir. Kurumlar tarafından belirlenen odak noktaları aracın kullanımıyla ilgili eğitim almıştır.